

4A EDICIÓ

EL RETORN DELS JOVES ALS ATENEUS. DIAGNÒSTIC I PLA D'ACTUACIÓ PER REJOVENIR L'ECOSISTEMA ATENEÍSTIC

JORDI JIMÉNEZ GUIRAO

FEDERACIÓ D'ATENEUS DE CATALUNYA

JUNY 2026

**Federació d'Ateneus
de Catalunya**

Amb el suport:

**Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura**

Sabadell, 1996. Graduat en Filosofia per la UAB, màster en Filosofia Política per la UPF i màster en Political and Legal Theory per la Universitat de Warwick. Ha dut a terme estudis en Llengua i Literatura Catalanes a la UOC, ha estat professor col·laborador a la UNED i investigador JAE Intro i FPU al CSIC i investigador visitant a la UNAM i a la Sorbonne. Actualment, enllesteix la seva tesi doctoral sobre el filòsof català Jaume Serra Húnter (1878-1943).

En l'àmbit de l'associacionisme, és soci de l'Ateneu Barcelonès des de 2017, entitat en què ha estat ponent de la secció de Filosofia (2017-20) i en què és vocal de la junta directiva des de 2021 fins avui. És el fundador de la tertúlia Cafè Continental, que va merèixer el premi Jove, proposa!, de la FAC. És patró de la Fundació Francesc Pujols i ha estat secretari del consell de redacció de la *Revista de Catalunya*. Ha treballat al digital *El Nacional* i a la Fundació Congrés de Cultura Catalana.

Federació d'Ateneus de Catalunya
T. 93 268 81 30
ateneus@ateneus.cat
www.ateneus.cat

CONTINGUT

0. Introducció	6
1. Ateneisme i joventut: una mirada històrica i conceptual	8
1.1. Mirada històrica	8
1.2. Mirada conceptual.	11
2. Un diagnòstic de la joventut als ateneus	12
2.1. Les enquestes generalistes	12
2.2. Una enquesta pionera de la joventut en l'associacionisme	13
2.3. Enquesta: Joventut als ateneus	13
<i>Informació general</i>	
<i>Base social</i>	
<i>Juntres directives</i>	
<i>Entrada i acompanyament dels joves</i>	
<i>Preguntes complementàries</i>	
3. Un cas d'èxit: el rejuveniment de l'Ateneu Barcelonès	28
4. Entrevistes: bones pràctiques del jovent ateneista.	32
5. Una proposta de futur	38
5.1. Decàleg de bones pràctiques	39
5.2. Eixos d'acció	40
6. Conclusions	44
7. Bibliografia	46
• Annex 1: Enquesta	50
• Annex 2: Cafè Continental	60
• Annex 3: Entrevistes	61
Lluïsos de Gràcia	61
Centre Moral del Poblenou.	63
La Unió Santcugatena	65
L'Eskella // El Centre de Sant Vicenç dels Horts	67
Casal de Llavanes	69

0 INTRODUCCIÓ

El relleu generacional i la participació dels joves és una qüestió que preocupa l'associacionisme cultural en general i també els ateneus.¹ Això no obstant, aquest interès, que arriba en un moment de revaloració de la tasca cultural i comunitària que duen a terme ateneus, casals i associacions diverses, contrasta amb la manca de dades i d'estudis sobre aquest particular.

És per això que trobo un encert que la Federació d'Ateneus de Catalunya (FAC) convoqués el Premi Tribuna Atenea 2025 i el dediqués a aquesta temàtica, que m'interpel·la directament com a ateneista jove i actiu. És imperatiu disposar d'una anàlisi de la participació juvenil dins l'ateneisme, però encara és més necessari esbossar línies d'actuació concretes per promoure i consolidar la implicació de les noves generacions.

L'objectiu d'aquest treball és, doncs, mirar d'omplir aquest buit oferint un diagnòstic acurat sobre l'estat actual de les persones joves als ateneus i, alhora, plantejar propostes que fomentin el rejuveniment dels ateneus

i la participació activa del segment de la població més jove en aquestes entitats.

Per aconseguir-ho, he dividit l'estudi en cinc blocs. En primer lloc, proposo una mirada històrica i conceptual del binomi ateneisme-joventut, que ajuda a contextualitzar i clarificar la temàtica. En segon lloc, presento un diagnòstic quantitatiu i qualitatiu de la joventut als ateneus, elaborat, majoritàriament, amb la informació obtinguda a través d'una enquesta enviada a tots els membres de la FAC. En tercer lloc, explico un cas d'èxit que he viscut de primera mà, el del rejuveniment de l'Ateneu Barcelonès, que m'ha proporcionat moltes intuïcions a l'hora de plantejar aquest treball. En quart lloc, analitzo casos de bones pràctiques d'entitats que han reeixit a rejuvenir-se a través d'entrevistes qualitatives, la major part de les quals presencials. Finalment, en cinquè lloc, plantejo algunes propostes pràctiques que poden contribuir al rejuveniment dels ateneus a través d'un decàleg de bones pràctiques i quatre eixos d'acció. Tanco aquest estudi amb unes breus conclusions.

---

1. Un exemple recent és l'informe *Els ateneus som essencials? Present i futur (2021)*, promogut per la FAC. El rejuveniment hi apareixia com una de les principals preocupacions dels ateneus.

No vull en cap cas que aquest treball esdevingui una fita acadèmica dins del camp de la sociologia ni de l'estudi acadèmic de la joventut en l'associacionisme. No dispo de l'expertesa perquè sigui així, però sí que desitjo que les orientacions pràctiques que suggereixo i el testimoni ofert per altres ateneus pugui ser d'ajut per als ateneus que malden per rejuvenir-se, que inspiri els joves que vulguin implicar-se en l'associacionisme i que guiï la FAC a l'hora de dissenyar les seves polítiques col·lectives per entomar aquest repte.

Finalment, m'agradaria acabar aquesta introducció donant les gràcies als meus companys de la tertúlia Cafè Continental i de la junta directiva de l'Ateneu Barcelonès. També a Joan Ramis, el primer que va creure que el rejuveniment era possible, i a Marta Rovira, pel seu compromís associacionista i per haver-me ajudat en l'orientació del treball. No vull oblidar-me de David Nàcher, per la seva expertesa i per haver-se atrevit a ser pioner en aquest àmbit. Finalment, vull expressar el meu

agraïment a tots els ateneus que han participat en les entrevistes digitals i presencials, així com al jurat del premi, que va considerar que la meua proposta mereixia l'oportunitat de desenvolupar-se.

Sabadell, 31 de maig de 2026

1 ATENEISME I JOVENTUT: UNA MIRADA HISTÒRICA I CONCEPTUAL

1.1. MIRADA HISTÒRICA

Abans d'abordar un problema actual, sempre és útil i inspirador pouar en el passat per trobar-ne la genealogia i contextualitzar-lo més bé. L'ateneisme ha estat històricament un moviment, si no eminentment jove, sí marcat per la força i la presència de la joventut. Només així s'explica l'empenta que va tenir des de finals del segle XIX fins a l'esclat de la Guerra Civil.

Als ateneus, doncs, era habitual la presència de joves, fossin burgesos o obrers, monàrquics o republicans, catòlics o laics. No hi ha gaires dades numèriques que sostinguin aquesta afirmació, però només cal fixar-se en els orígens directament juvenils d'alguns —com els Lluïsos de Gràcia (Mussons, 2005) o els d'Horta— o donar un cop d'ull a la premsa històrica per comprovar que la major part disposaven de seccions joves, i que eren molt actives.²

També ajuda a calibrar la juvenesa de les entitats el fet que moltes es dediquessin a l'educació d'infants i adolescents (Arnabat i Ferré, 2018), com s'ha contrastat en anteriors edicions d'aquest premi (Alcalà-Rams, 2024, 9-11).

Els pocs estudis existents que contenen dades fidedignes donen força a aquesta tesi. Per exemple, com explica Margarida Gómez Inglada a *Associacionisme i cultura en una societat en transformació. El Prat de Llobregat 1910-1960*, la mitjana d'edat dels càrrecs de la junta directiva de les entitats culturals d'aquesta localitat en aquell període era de 32,5 anys:

És evident que la participació activa en les entitats correspon a un moment molt concret de la vida, aquell que amb criteris actuals podríem denominar joventut [...] el gruix de la participació en els òrgans de govern de les entitats es produeix entre els 18 els 35 anys, i és absolutament minoritari després de la quarantena (Gómez Inglada, 2007: 465).

De segur que això no era cap excepció, i cal lamentar que no hi hagi gaires més estudis com aquest. Així mateix, en les grans monografies sobre el moviment ateneístic (Arnabat i Ferré, 2015; Bosch, 1991; Duch i Nadal, 2018), hi trobem a faltar un apartat dedicat a l'anàlisi de la presència dels joves als ateneus.

En alguns casos més notoris, com el de l'Ateneu Barcelonès, la presència dels joves ha estat més estudiada,

2. Les notícies són tan abundants que recomanem als interessats una consulta a l'Arxiu de Revistes Catalanes Antigues (ARCA). <https://arca.bnc.cat/>

així com els conflictes generacionals que s'hi van donar, sobretot a partir del segle xx.³ Si, a inicis de segle, els joves estudiants hi eren pràcticament insignificants en nombre, als anys trenta «es transformen en el grup majoritari amb el 35% del total» (Costa, 2006a: 226), un percentatge molt superior a l'actual. Figures com Josep Maria de Sagarra, Josep Pla o Josep Carner van fer-se'n socis i van començar a destacar-hi ja de molt joves. Aquest darrer en va ser expulsat per mal comportament quan només tenia 25 anys, la mateixa edat a què Dalí va haver de fugir comes ajudeu-me després d'insultar Àngel Guimerà —líder de la tertúlia dels vells— amb qualificatius com «immens putrefacte pelut», «pederasta» o «gran porc».

Amb l'arribada de la Segona República, els joves dels ateneus van tenir una importància política enorme. El cas paradigmàtic és el d'Esquerra Republicana de Catalunya, que va ser fundada al Foment Republicà

de Sants i a l'Ateneu Republicà de Gràcia. La gran majoria de les seves bases eren formades per socis dels ateneus republicans de tot el país, i, un cop arribats al poder, de seguida en van crear de nous, alguns dels quals directament juvenils.⁴ El mateix va passar amb els de la Lliga Regionalista⁵ i la resta dels partits.

Seria equivocat, però, pensar que, en aquella època, el rejuveniment dels ateneus no va ser mai una preocupació. Per exemple, l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera estava somort i es va revifar l'any 1933 gràcies a una important renovació generacional:

Al costat d'aquesta corporació podem posar-hi l'Ateneu, d'una història gloriosa, un dels primers ateneus creats a Espanya —si no anem equivocats, el segon de Catalunya— i amb una tradició cultural enorme. Molts dels homes tarraconins que avui tenen un prestigi i un nom han passat per les aules de l'Ateneu seguint cursos regulars. Avui, aquest Ateneu ha sofert una total renovació; com un cas de supervivència d'aquell trist esperit del principi del catalanisme, l'Ateneu s'havia mantingut unes vegades hostil i d'altres indiferent al renaixement de

3. El canvi generacional entre modernisme i noucentisme a l'Ateneu va tenir lloc pels volts de la Guerra Gran a través del contrast entre la Penya dels Vells —que girava al voltant de la venerable figura de Guimerà— i la Penya Gran, que aplegava els joves noucentistes: «Aquest paper rellevant que van tenir les penyes més significades va permetre també que el relleu generacional es produís des de la progressiva substitució del predomini d'una penya pel d'una altra. L'anomenada Penya dels Vells, que va regir els destins de la casa des de la inauguració del nou local del carrer Canuda, i on participaven personatges d'arrels i sensibilitat vuitcentistes, va ser desbancada per la coneguda com a Penya Gran, que aplegà, al voltant de la Gran Guerra, el nucli jove de l'Ateneu, que va prendre clarament el relleu en l'orientació de l'entitat a partir de les eleccions a la Junta del 1921» (Costa, 2006b: 392-393).

4. Per exemple, trobem la Joventut de l'Ateneu d'Esquerra Republicana de Barcelona del districte I, la Joventut de l'Ateneu Republicà de Gràcia i, fora de Barcelona, la Joventut de l'Ateneu Pi i Margall de la Bisbal. En aquest cas, recomanem consultar les publicacions de la Fundació Irla i el seu portal <https://memoriaesquerra.cat/>, que allotja l'hemeroteca digital.

5. Les joventuts d'ateneus com el Verdaguer, el de Sarrià o el Montserrat d'Hostafrancs van ser activíssimes tant en l'àmbit polític com en el de l'oci o en el religiós.

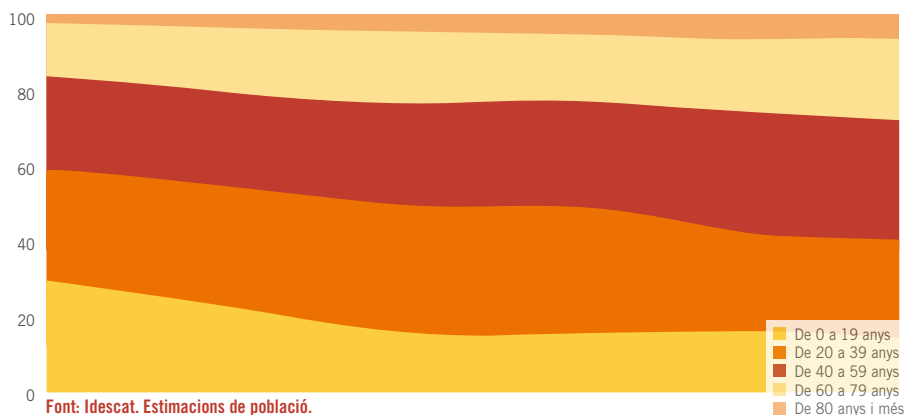
l'ànima nacional catalana, però fa poc, amb motiu d'haver-hi entrat una allau de joventut, el vell Ateneu ha pres forma nova i traient-se de sobre aquella polsina arcaica impròpia d'una ciutat com Tarragona, avui, sense intervenir per a res en política, l'Ateneu viu plenament la vida catalana i realitza en tota plenitud l'obra cultural que té la missió d'acomplir. (Gilbert, 1933: 4)

Sense la voluntat d'estendre'ns més en aquesta qüestió, assenyalarem que la presència i l'absència de joves, el rejueniment i l'envelliment, el relleu i el conflicte generacional, han estat temes troncals de l'ateneisme des que va sorgir. El franquisme va arrasar el moviment (Moran, 2021) i va postergar el debat, però, amb l'arribada de la Transició, l'escenari va

ser molt diferent, tant socialment com demogràficament,⁶ també per l'auge dels centres cívics.⁷

Hem de tenir en compte que tota aquesta qüestió es dirimia en una societat molt menys envellida que la nostra. Al tombant de segle, el 32,02% de la població tenia una edat igual o inferior a 14 anys, mentre que la població de més de 65 anys només representava el 4,32% del total. I no cal anar tan lluny per constatar aquest canvi poblacional. D'acord amb les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'any 1981, les persones d'entre 0 i 19 anys eren el 33% del total, i les de més de 60 anys, el 15%, mentre que avui són el 18,76% i el 26,5%, respectivament.

FIGURA 1. PERCENTATGE DE POBLACIÓ. PER GRUPS D'EDAT. CATALUNYA.S1/1981-S2/2025

6. De fet, ja hi va haver un gran relleu generacional als ateneus als anys vuitanta, tal com es posa en relleu al tercer Congrés d'Ateneus de Catalunya (Arnabat, 2024: 72). No som davant d'un problema nou.

7. La periodista Maria Favà defensa la tesi que «[e]ls centres cívics municipals han enterrat els ateneus», cosa que hauria tingut conseqüències en la sociabilitat dels joves (Favà, 2022).

Si bé és cert que, a causa de l'augment exponencial de la població total de Catalunya, avui hi ha més joves que mai en nombres absoluts, la nostra societat està proporcionalment molt més envellida, cosa que, junt amb altres canvis multifactorials, ha generat una sensació — probablement encertada— de falta de joves i de relleu generacional en l'associacionisme cultural en general.

1.2. MIRADA CONCEPTUAL

Entrant ja a analitzar aquest problema en l'actualitat, primer de tot, hem de convenir la definició de *joventut* en l'ateneisme. David Nàcher, autor d'un dels pocs estudis que aborden la intersecció entre joventut i associacionisme, treballa amb quatre punts de vista: l'històric, el legal, el politològic, el sociològic i l'estadístic (Nàcher, 2023: 27-71).

Legalment, un jove català té entre setze i vint-i-nou anys. La major part de les polítiques públiques es dissenyen per a aquesta franja d'edat, així com els plans nacionals de joventut,⁸ i es fomenta la participació del jovent a través del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya i d'altres entitats i grups juvenils. En termes politològics, el terme *joventut* és més equivoc, ja que les polítiques van sovint lligades

als cicles econòmics, i, després de la crisi del 2008 i de la pandèmia, no han aconseguit recuperar l'estabilitat ni un rumb clar. Prova d'això és que Catalunya té un dels índexs d'emancipació d'Europa més tardans. Seguint aquests factors, des d'un punt de vista sociològic, la definició de joventut també es torna complexa, perquè la precarització generalitzada i cronificada dificulta la transició entre la joventut i la vida adulta i contribueix a la infantilització o a la prolongació excessiva de la joventut, cosa que també fa menys fiables els indicadors de la visió estadística continguda en l'Enquesta de Joventut de Catalunya o EJC (Verd et al.: 2023) o en estudis estadístics més concrets que veurem més endavant.

En aquest treball no farem una anàlisi tan aprofundida del concepte i ens cenyirem als criteris habituals de la FAC,⁹ de manera que considerarem joves les persones d'entre 16 i 30 anys —criteri que comparteix la meua entitat. Tindrem en compte, això sí, que, avui, la condició de jove és una realitat canviant, i que les possibles propostes de rejoeniment s'han d'adaptar a aquest marc complex que acabem d'esbossar.

8. El darrer és el *Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030* (PNJCat 2030)

9. Per exemple, el premi Jove, proposa! de la FAC era atorgat a iniciatives ateneístiques organitzades per grups de joves d'entre 16 i 30 anys.

2 UN DIAGNÒSTIC DE LA JOVENTUT ALS ATENEUS

2.1. LES ENQUESTES GENERALISTES

Un dels objectius d'aquest estudi és obtenir una imatge fidedigna de l'estat actual de la joventut als ateneus.

La millor manera d'aconseguir-ho és realitzar una enquesta a les entitats federades, com veurem a continuació. Això no obstant, ja disposem d'algunes dades orientatives força recents.

Segons l'Enquesta de Participació Cultural de Catalunya 2024 (Departament de Cultura, 2025), només un 14% de la població a Catalunya forma part d'alguna associació cultural, i de les persones que en formen part, només un 13% són membres d'un ateneu, és a dir, només un 1,82% de la població en general forma part d'un ateneu o hi està vinculada. En termes absoluts, 145.818 persones hi estarien vinculades, per bé que, d'acord amb les darreres dades de la FAC, a la xarxa federada hi ha uns 85.000 associats (Federació d'Ateneus de Catalunya, 2024a: 2).

Què passa, amb els joves? La franja d'edat atesa en aquesta enquesta va dels 14 als 24 anys, i els resultats són coherents amb el que diuen els experts: els joves participen menys

en l'associacionisme (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, 2020: 7). Només el 8% dels joves enquestats són membres d'una associació cultural, i, d'aquests, els vinculats a un ateneu són un 10%, és a dir, només un 0,8% dels joves són socis d'un ateneu. Si en l'anàlisi hi introduïm la variable del sexe, veiem que la pertinença a un ateneu és més comuna entre dones (1,08%) que entre homes (0,64%) joves. L'enquesta també permet destriar entre nascuts a Catalunya, a la resta de l'Estat i a l'estranger, però la mostra és tan petita que els indicadors no són fidedignes.

Si ampliem una mica més la franja d'edat jove (25-34 anys), veiem que el percentatge dels joves membres d'un ateneu s'incrementa lleugerament, fins a l'1%, però, curiosament, hi trobem molts més homes, 1,5%, que dones, 0,45%, uns valors tan desiguals que probablement s'expliquen també per la mida reduïda de la mostra.

En qualsevol cas, podem afirmar que els joves que pertanyen a un ateneu són pocs, no arriben a l'1% del total, percentatge que suposa aproximadament la meitat de la mitjana general (1,82%), i que queda molt lluny del de les persones de més de 64 anys (4,4%), diferència que encara és més

accentuada en nombres absoluts, atès que hi ha, proporcionalment, molta menys població jove que adulta.¹⁰

Així doncs, les enquestes de què disposem apunten cap a una presència reduïda dels joves en el món ateneístic, però no són concloents. Indiquen una tendència que és comprovable a simple vista,¹¹ però no ofereixen una imatge fidedigna ni exhaustiva del sector. Per treballar amb un diagnòstic més acurat, cal disposar d'una enquesta específica sobre la joventut als ateneus.

2.2. UNA ENQUESTA PIONERA DE LA JOVENTUT EN L'ASSOCIACIONISME

Fins fa ben poc, no comptàvem amb cap estudi sobre la joventut en l'associacionisme cultural en general. Per sort, el polítleg David Nàcher, expert en polítiques de joventut, va publicar l'any 2023 *Relleu generacional en l'associacionisme cultural*, un

10. A primer cop d'ull, aquestes xifres poden convidar al pessimisme, però no són dolentes si les comparem amb les d'altres agents culturals. Per posar-ho en perspectiva, hi ha més joves als ateneus que en altres entitats culturals com les colles castelleres, de diables i geganteres o les corals, però molts menys que en els àmbits vinculats a la festa, la música, el teatre o la dansa.

11. Tot i això, no ens hem de deixar portar per les sensacions. La massa social dels ateneus potser està envellida, però la tendència no és tan dolenta com pot semblar. Les dades dels anuaris de la FAC apunten més aviat cap a un estancament, fins i tot a un lleuger rejuveniment. L'any 2013, l'edat mitjana dels socis dels ateneus federats era de 49 anys; l'any 2019 va passar a 52, i l'any 2023 va recular fins als 50.

estudi en què duu a terme una interessant enquesta a les entitats de cultura popular a través de l'Ens de l'Associacionisme Cultural Català (ENS).

Nàcher va dividir l'enquesta, composta per preguntes tant qualitatives com quantitatives, en quatre blocs, a saber, informació general, base social, juntes directives i informació complementària, a fi de tenir una perspectiva global i contextualitzada de la presència dels joves a les entitats. Aquest era l'objectiu de l'enquesta. Així, Nàcher va prescindir d'una metodologia científica per prioritzar «conèixer la realitat de la participació juvenil en les associacions de cultura popular» (Nàcher, 2023: 120),¹² cosa que va aconseguir amb escreix.

2.3. ENQUESTA: JOVENTUT ALS ATENEUS

Inspirats pel seu exemple, i amb el vistiplau de l'investigador, vam decidir fer una enquesta, aquest cop adreçada als ateneus de la FAC, reproduint moltes de les seves preguntes, no sols per garantir l'eficàcia de la recerca, sinó també per poder comparar els resultats amb els de l'associacionisme de cultura popular, un criteri que ens ha donat més profunditat d'anàlisi. La vam adaptar, així sí, a la realitat dels ateneus,

12. Per evitar citacions constants, totes les dades d'aquest capítol que hi fan referència s'han extret de l'apartat 3.4, «Joventut i associacionisme de cultura popular a Catalunya» (120-135) de l'estudi esmentat.

incorporant-hi preguntes específiques sobre aquestes entitats i també fent ús de les dades que aporta el darrer anuari de la FAC¹³ —vam descartar altres fonts.¹⁴

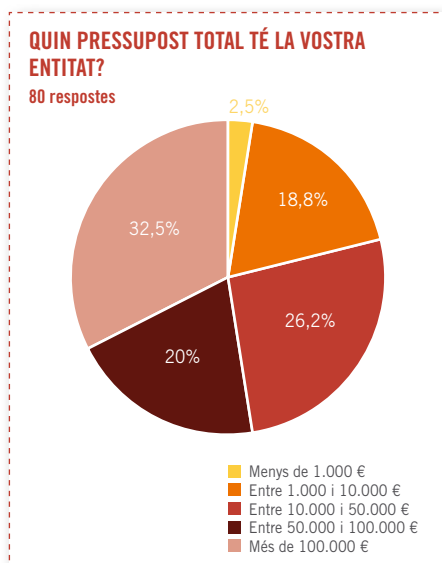
La nostra enquesta, que porta per títol «Enquesta joventut als ateneus», va ser elaborada a través de Google Forms i enviada als 214 ateneus de la FAC el dia 28 d'octubre de 2025. Va estar oberta fins al 2 de febrer de 2026, i, després d'enviar un parell de recordatoris, va ser resposta per un total de 80 entitats. L'hem adjuntat com a annex d'aquest estudi (Annex 1). Vegem-ne els resultats.

2.3.1. INFORMACIÓ GENERAL

En aquest apartat de l'enquesta hem pogut corroborar que els ateneus de la FAC són força diferents entre si, cosa que ja era evident, però que també s'extreu de les respostes obtingudes.

Pel que fa al pressupost, la gran majoria dels ateneus (67,5%) tenen un pressupost inferior a 100.000 €. D'entre els ateneus amb menys pressupost, el més habitual (26,2%) és que tinguin entre 10.000 i 50.000 €. Gairebé no

hi ha ateneus (2,5%) amb menys de 1.000 € de pressupost, mentre que una quantitat gens negligible d'entitats, 26 (32,5%), tenen un pressupost de més de 100.000 €, i algunes, com l'Ateneu Barcelonès, arriben a superar els 2,6 M €. Aquestes dades es corresponen amb les que ofereix la FAC, que, a més, informa que la mitjana d'ingressos anuals dels ateneus és de 191.165 €.

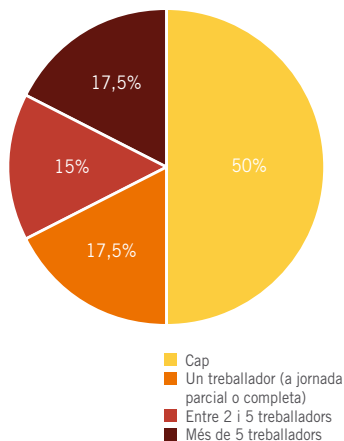
Pel que fa als treballadors, cal fer notar que la meitat dels ateneus enquestats no en tenen cap, que els que en tenen sis o més només suposen el 17,5% del total, i que la mitjana de persones remunerades per entitat se situa en quatre.

13. Ja l'hem citat anteriorment. L'Anuari 2023 de la FAC es pot trobar en línia a: <https://ateneus.cat/wp-content/uploads/Anuari-FAC-2023-bx.pdf>

14. Una enquesta interessant i exhaustiva que utilitza molt Nàcher és la d'El Panoràmic 2017. Dades i anàlisi per enfortir el sector no lucratiu català (Fornies i Aguilar, 2018), que aporta dades sobre la base social, la participació ciutadana i la composició de les juntes. Això no obstant, no en farem ús perquè no capta la particularitat ateneística ni analitza la presència dels joves a les associacions. Els resultats, obtinguts abans de la pandèmia, ja no reflecteixen la realitat actual.

QUANTS TREBALLADORS TÉ LA VOSTRA ENTITAT?

80 respostes

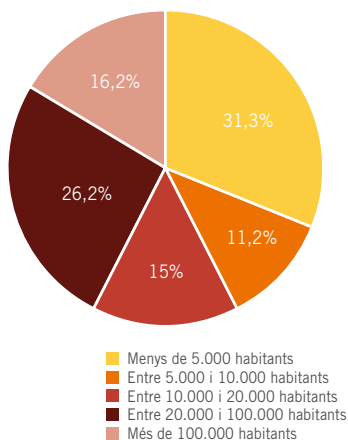

Si bé aquestes xifres semblen reflectir una certa modèstia econòmica de l'ateneisme, són força elevades per comparació a les de l'associacionisme cultural popular. A tall d'exemple, Nàcher ens mostra que el 78,7% de les entitats de l'associacionisme cultural popular tenen un pressupost inferior als 10.000 € i només un 8,2% en tenen un de superior als 50.000 €. Alhora, el 88,5% de les entitats no disposen de cap persona assalariada. Així doncs, partim de la base que els ateneus tenen una economia modesta però competitiva dins del món associacionista, cosa que, unida a una professionalització més important de l'equip, dona, a priori, algunes eines per promoure el rejueniment de les entitats.

Finalment —i com ja sabíem—, hi ha ateneus tant en el món urbà com en municipis petits, però cal destacar que d'entre els ateneus que van contestar l'enquesta, 25 (31,3%) estan situats en municipis de menys de 5.000 habitants, i només 13 (16,2%), en municipis de més de 100.000 habitants, de manera que, en el cas dels ateneus, la relació entre nombre d'habitants i presència d'entitats tendeix a la proporcionalitat inversa, mentre que, en el cas de l'associacionisme cultural popular —inexistent en municipis petits—, tendeix a la proporcionalitat directa. Aquestes dades, a priori, suposen tant un repte com una oportunitat de rejueniment.

QUANTS HABITANTS TÉ EL MUNICIPI DE LA VOSTRA ENTITAT?

80 respostes

2.3.2. BASE SOCIAL

Pel que fa a la base social, trobem de tot. No hi ha entitats molt petites —només dues tenen menys de 50 socis— ni tampoc massives —només cinc superen els 1.000 socis. Hi ha, això sí, moltíssims ateneus *mitjans*. Un 37,5% (30) tenen entre 200 i 500 associats, i un 21,3% (17), entre 500 i 1.000. Són uns nombres molt superiors als de l'associacionisme cultural popular, en què més de la meitat de les associacions tenen menys de 50 membres.

Centrant-nos, ja, en l'objecte d'aquest estudi, vam preguntar a les entitats el nombre exacte de socis joves (de menys de 30 anys) que tenien.

Nou entitats no han pogut facilitar les dades exactes d'aquest perfil d'associats. Pel que fa a les 71 restants, els resultats són molt dispars. N'hi ha algunes (6) que directament no tenen cap soci jove, i podríem incloure en aquest grup aquelles en què la presència de joves és pràcticament anecdòtica, inferior al 5% del total (19). Així, en 25 de les 71 entitats enquestades, és a dir, en més d'un terç, pràcticament no hi ha joves.

Això no obstant, els resultats de les altres entitats són força esperançadors i ens han sorprès positivament. La major part d'ateneus tenen una quantitat considerable de joves entre la seva base

social. En quinze entitats hi ha entre un 5 i un 10% d'associats joves, una presència insuficient però remarcable, i en setze, entre un 10 i un 20%, un valor significatiu, i en alguns casos ideal, tenint en compte que els joves representen aquest percentatge de la població a Catalunya. Val a dir, però, que moltes entitats computen entre els joves infants i adolescents de menys de 16 anys, els quals, d'altra banda, són un element clau per al rejoeniment, com veurem més endavant.

Finalment, hi ha alguns casos excepcionals, en què se supera el 20% d'associats joves. En algun cas, fins i tot, com en el de l'Ateneu Torrellenc, els joves suposen més del 50% dels afiliats (!). Aquestes entitats, que no són pas poques (13), excel·leixen en el rejoeniment de la base social i sovint duen a terme activitats específiques per a aquest col·lectiu, com l'esplai o el teatre. Malauradament, hem de constatar que gairebé totes les entitats rejoyenides són a la demarcació de Barcelona.

ATENEUS AMB MÉS JOVES ASSOCIATS

La Unió Santcugatena (Sant Cugat del Vallès)	473

Centre Moral i Cultural del Poblenou (Barcelona)	447

Ateneu Barcelonès (Barcelona)	443

Ateneu Torrellenc (Torrelles de Llobregat)	392

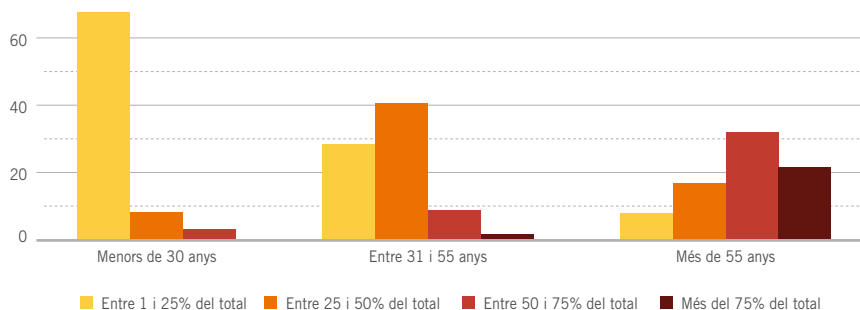
Els Xulius – Centre Social Ribetà (Sant Pere de Ribes)	325

Si sumem tots els membres joves de les 71 entitats que ens han facilitat les dades, el resultat és 5.168, un molt respectable 17,8% del total d'associats. Si extrapoléssim —poc científicament, val a dir— aquests resultats als 214 ateneus federats, la xifra seria pròxima als 15.000 joves. La comparació amb l'estudi de l'associacionisme popular es fa difícil en aquest aspecte, perquè no s'hi han recollit dades de manera tan exhaustiva, però ens atrevim a dir que la presència de la joventut és similar en l'un i l'altre àmbit, amb la diferència que en el món de l'associacionisme popular hi ha més menors d'edat i hi tenen una

presència majoritària els adults de mitjana edat i no els de més de 55 anys, com en el cas dels ateneus.

Aquests resultats esperançadors, però, no ens han de fer confondre: els joves continuen sent el grup etari més reduït dels ateneus. En l'àmplia majoria d'entitats no superen el 25% de la massa social, cosa que sí que s'esdevé, i molt habitualment, en el cas dels associats d'entre 31 i 55 anys, i ja no diguem en el dels associats de més de 55 anys, que sovint representen més del 50% de la massa social —i en més de 20 entitats, un valor superior al 75%.

INDIQUEU EL PERCENTATGE DE SOCIS SEGONS L'EDAT

2.3.3. JUNTES DIRECTIVES

La realitat canvia en l'àmbit de les juntes directives dels ateneus, que, si bé difereixen pel que fa al nombre de membres, coincideixen negativament quant a l'absència de relleu generacional: de les 78 entitats

que han respost, l'àmplia majoria (el 62,8%, gairebé dos terços) no tenen ni un sol jove de menys de 30 anys a la junta.

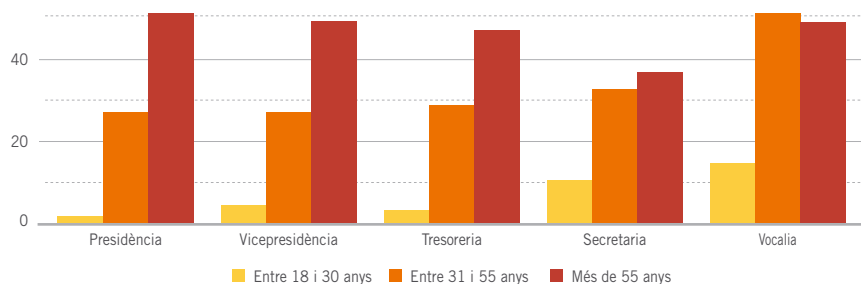
Aquestes dades són preocupants, perquè, més enllà de donar compte de la manca de joves en llocs de

governança, evidencien que la major part de les entitats no els incorporen en llocs directius quan sí que són presents en la seva base social. I, si hi estan representats, gairebé mai no ho estan prou: en el cas de les que sí que incorporen socis joves a la junta, el més habitual és que només n'hi hagi un (13) o, com a màxim, dos (9). Només set entitats tenen tres joves o més a la junta.

En les poques juntes en què hi ha joves, la major part ocupen el càrrec de vocal (15) —l'únic càrrec en què els directius de més de 55 anys no són majoria—, alhora que, en la tresoreria (4) o en la vicepresidència (5), la seva presència és escassa, i en la presidència (2), gairebé inexistent. Són, aquests, càrrecs ostentats aclaparadorament per persones de més de 55 anys.¹⁵ Sorpren positivament, això sí, que fins a 11 entitats tinguin un/a secretari/ària jove.

QUINA EDAT TENEN ELS DIFERENTS CÀRRECS DE LA VOSTRA JUNTA DIRECTIVA?

(en el cas dels vocals, podeu marcar més d'una casella)

Com que el càrrec més habitual dels pocs joves que hi ha a les juntes és el de vocal, vam preguntar quina funció hi duen a terme. Molts ateneus han respost que no hi exerceixen cap funció en concret, i les respostes més comunes han estat «comunicació i xarxes socials», «participació en comissions» —habitualment la de festes—, «coordinació amb l'Ajuntament» i, sobretot, «dinamització de la comunitat

jove», responsabilitats que són, certament, un clixé, però que també obeeixen a les necessitats reals de les entitats.

Per altra banda, vam demanar a les entitats que no tenen cap membre jove a la junta directiva a què creuen que

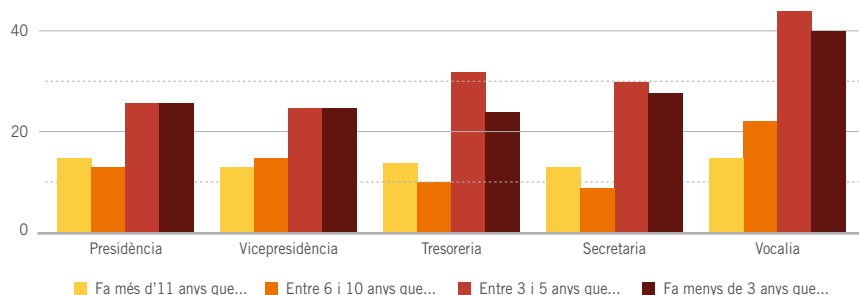
15. No hem entrat en biaixos de gènere, que ja han estat analitzats en el passat: «És evident que hi ha una forta sobrerrepresentació, en juntes i presidències, del prototip dominant a la societat (home, blanc, cisheterosexual, de classe mitjana, major de cinquanta anys i resident a l'àrea metropolitana)» (Nàcher, 2020: 17).

cal atribuir-ho. Un terç dels enquestats s'adhereixen a l'argument que «els joves no volen tenir responsabilitats directives»; un altre terç, a l'argument que «els joves no estan interessats en l'activitat general de l'ateneu», i el terç restant prefereix respondre lliurement, si bé la majoria argumenten que «la mitjana d'edat dels socis de l'ateneu és massa elevada perquè els joves s'hi vulguin implicar», o que «els joves fan vida fora del poble», o bé addueixen «la conciliació familiar i la prioritització personal», o el fet que «els joves s'organitzen d'altres maneres», o una combinació de totes aquestes raons.

Una altra qüestió que hem analitzat i que creiem que està molt vinculada a la manca de relleu jove és l'antiguitat de les juntes. És força comú que hi hagi presidències i vicepresidències amb més d'11 anys al càrrec, o, com a mínim, amb més de 6, mentre que en les vocalies, i en un grau més baix, en les secretaries, hi ha més mobilitat, i el més habitual és que s'exerceixin quan s'acumulen menys de 5 o fins i tot 3 anys d'antiguitat. Segons sembla, doncs, hi ha una correlació entre juntes i càrrecs antics i manca de rejuveniment de la base social i la junta directiva.

QUINA ANTIGUITAT TENEN ELS MEMBRES DE LES VOSTRES JUNTES?

(en el cas dels vocals, podeu marcar més d'una casella)

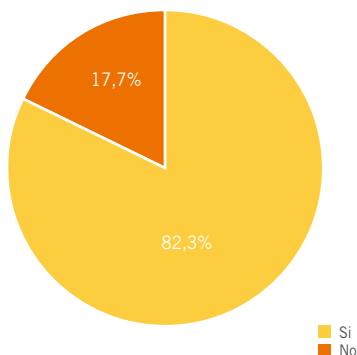

Més enllà de valorar les dades que s'han presentat fins ara, cal remarcar que no són el resultat de la negativa explícita que els joves ocupin càrrecs directius. Ben altrament, hi ha un gran quòrum en la necessitat de rejuvenir les juntes dels ateneus: un 82,3% de les entitats són favorables

al rejuveniment de la direcció. Ara bé, això contrasta amb el pessimisme que mostren a propòsit de les possibilitats reals que aquest rejuveniment es produeixi: només un 42,3%, menys de la meitat, tenen perspectives positives quant a això.

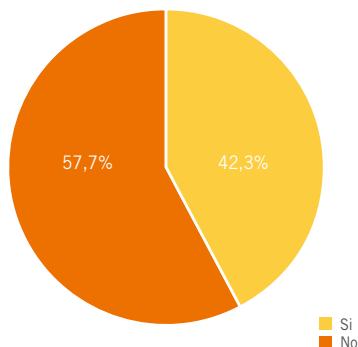
CREIEU QUE LA VOSTRA JUNTA S'HAURIA DE REJOVENIR?

79 respostes

EN CAS AFIRMATIU, SOU OPTIMISTES AMB AQUEST REJOVENIMENT?

71 respostes

Desconcertats per aquesta manca d'esperança, vam voler conèixer els motius pels quals desconfien que passi allò que majoritàriament desitgen que passi. Els motius són diversos: «la falta de temps i disponibilitat dels joves per comparació als jubilats», «el descens generalitzat de la motivació, el compromís i l'interès per la feina voluntària», «la poca presència de joves a l'entitat», «l'ús interessat que els joves fan de l'entitat per realitzar una activitat específica» o «la participació de joves en altres associacions i entitats del poble». Són, certament, motius recurrents i sòlids (Nàcher, 2020), però creiem que no prou per tirar la tovallola.

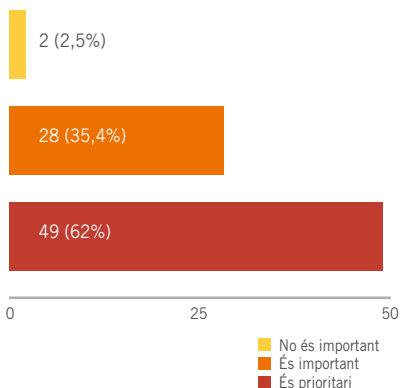
2.3.4. ENTRADA I ACOMPANYAMENT DELS JOVES

Després d'haver analitzat la realitat de la base social de les entitats i de la composició etària de les juntes directives, hem provat de determinar-ne els motius. Ens hem centrat a entendre l'entrada i l'acompanyament dels joves a les entitats i les mesures o les estratègies que s'adopten per retenir-los.

D'entrada, tornem a constatar que el rejuveniment dels ateneus en general —no només de les juntes directives— és una prioritat per a gairebé dos terços de les entitats (62%) —un percentatge superior al de les entitats de l'associacionisme popular (55,7%)— i una qüestió important per a la resta (35,4%). Només dos ateneus (2,5%)

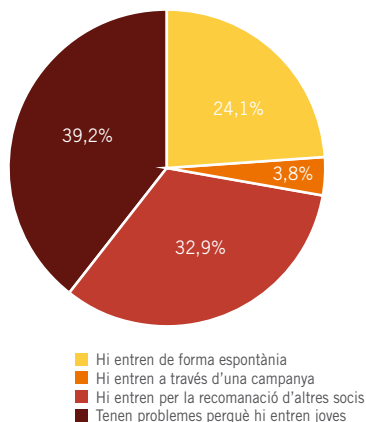
QUINA IMPORTÀNCIA CONSIDEREU QUE TÉ EL REJOVENIMENT DE LA VOSTRA ENTITAT?

79 respostes

COM S'INCORPOREN MAJORITÀRIAMENT ELS JOVES A LA VOSTRA ENTITAT?

79 respostes

no hi donen gens d'importància. La voluntat de rejevenir-se d'una manera o d'una altra, amb més o menys intensitat, és manifestada de forma pràcticament unànime pel moviment ateneístic.

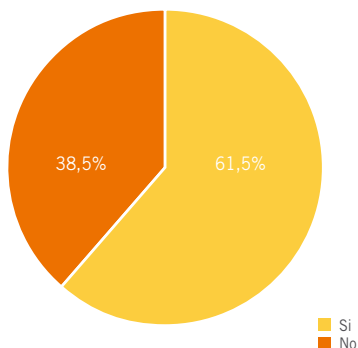
Quant a l'ingrés dels joves a l'entitat, el més habitual és admetre que hi ha dificultats perquè hi entrin (39,2%) i assenyalar que hi entren per la recomanació d'altres socis (32,9%) o bé de manera espontània (24,1%). Cal destacar que només tres entitats (3,8%) creuen que els joves entren a l'entitat majoritàriament a través de campanyes de captació específiques, una xifra sorprenent si tenim en compte que un 23,3% de les entitats

de cultura popular confien en aquest mitjà per créixer la seva massa social. Amb tot, els ateneus parteixen d'una situació molt més bona que les entitats de cultura popular, el 61,7% de les quals declaren que tenen problemes perquè hi entrin persones joves.

Les entitats expliquen que alguns dels joves que hi entren per recomanació afirmen que «és per tradició», que «ja hi feien teatre de petits», que «hi ha seccions joves que funcionen pel bocaorella» —si bé a alguns assistents a les seccions joves els costa fer-se socis— o «per recomanacions d'amics de la colla». L'arrelament i el vincle comunitari

REALITZEU ALGUNA ACCIÓ PER CAPTAR SOCIS JOVES?

78 respostes

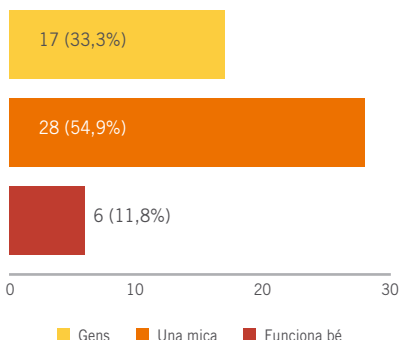
són dues grans raons de pes (Medina, 2016).

D'entre els qui hi entren de forma espontània, la majoria ho fan per la qualitat i l'interès de les activitats —algunes amb descompte, que sobretot funciona en els tallers— i perquè són específiques per al col·lectiu, com la música, el teatre o la dansa. Algunes entitats, però, critiquen que, si bé els joves hi entren de forma espontània per aquests motius, limiten la seva participació a la realització de les seves activitats, amb una implicació nul·la i un desinterès manifest en la vida associativa o en la governança de l'entitat.

Els ateneus que tenen dificultats per captar joves —la majoria—, a part d'atribuir-ho a les raons que ja s'han

EN CAS AFIRMATIU, US FUNCIONA?

51 respostes

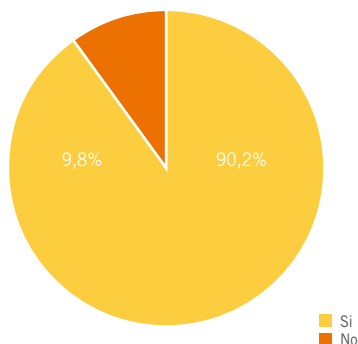

posat en relleu, destaquen les traves burocràtiques i administratives que impedeixen fer molts actes destinats al col·lectiu jove, així com la impossibilitat de competir amb altres ateneus, sovint de caràcter popular i aliens a la FAC, que capitalitzen el públic jove de la localitat.

Adicionalment, a les entitats que tenen problemes perquè hi entrin joves vam preguntar-los quines accions podrien fer per posar-hi remei. Les respostes van ser molt variades. La gran majoria es van centrar en les activitats: fer o deixar fer activitats i projectes que interessin als joves, tot i que no sempre funcionen. D'altres es van referir a la creació d'una comissió jove o a la captació de joves carismàtics que n'arrosseguin d'altres.

EN CAS NEGATIU TENIU INTERÈS EN QUE EXISTEIXI ALGUNA SECCIÓ O INICIATIVA JOVE?

61 respostes

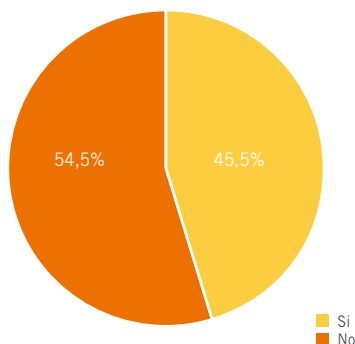
També van aflorar problemes de comunicació, que fan que les entitats no siguin conegudes, i es va apuntar que una bona manera de revertir-ho seria promoure les visites d'escoles i instituts.

De fet, la majoria d'ateneus (61,5%) admeten que duen a terme algun tipus d'acció per captar socis joves, però a només un 11,8% els funciona realment bé, mentre que al 54,9% els funciona tan sols «una mica» i a un 33,3% no els funciona «gens».

Tanmateix, la ineficàcia de les accions destinades a captar socis joves no els fa defallir. Si abans hem vist que una clara majoria (82,3%) volia rejuvenir les juntes directives, la voluntat de crear una secció jove o impulsar algun tipus d'iniciativa per a aquest col·lectiu

TENIU ALGUNA SECCIÓ O INICIATIVA JOVE ESTABLE DINS LA VOSTRA ENTITAT?

77 respostes

és encara més gran: la manifesten el 90,2% de les entitats. Paradoxalment, només el 45,5% ja disposen d'una secció jove o han dut a terme alguna iniciativa adreçada al jovent, reeixida o no, dins l'entitat.

Hem volgut conèixer quines eren aquestes iniciatives. Han contestat 38 entitats i la gran majoria, a part de les genèriques «comissions joves», han al·ludit a projectes vinculats al teatre, als escacs, al cant coral, a la música i a la dansa. També a iniciatives relacionades amb la cultura popular, la festa, les activitats esportives, l'excursionisme i el lleure. Hem trobat a faltar més iniciatives singulars, però també n'hi ha.

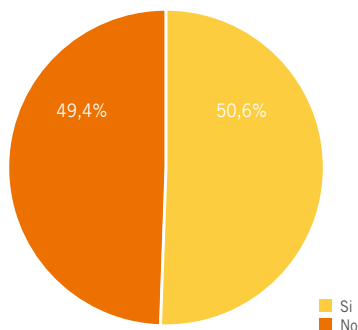
En aquest apartat cal destacar l'Eskella del Centre Catòlic de Sant Vicenç

dels Horts, una associació nascuda de la col·laboració entre la junta directiva de l'entitat i l'assemblea de Skallots, organitzadora de la Festa Major Alternativa. Com a resultat d'aquesta col·laboració —que va comptar amb micromecenatge—, el bar de l'entitat avui està renovat i ple de vida i té una programació cultural de primer nivell que inclou concerts, conferències, monòlegs, Trivial i altres formes d'oci. Reobert l'any 2024, avui s'ha consolidat com a lloc de trobada, ha aconseguit interpel·lar el jovent i ha servit de llavor de noves iniciatives municipals. Podeu consultar l'entrevista que els vam fer en l'Annex 3.

També cal fer menció de l'Associació l'Avaiam, vinculada a l'Ateneu l'Aliança de Lliçà d'Amunt. Amb el lema «El brogit del poble. Tornem a activar Lliçà d'Amunt», aquest col·lectiu s'encarrega d'organitzar festes, concerts i altres activitats, com tornejos de pàdel. O la Comissió Lila dels Lluïsos d'Horta, un grup de sòcies organitzades per aplicar una mirada feminista a tots els àmbits de l'entitat, que va rebre el premi Jove, proposa! de la FAC l'any 2021. Un altre cas és el del festival de música jove Atensa't de l'Ateneu Santfeliuenc, iniciat l'any 2022. L'Ateneu Barcelonès, per la seva dimensió, acull diverses iniciatives singulars, com la tertúlia jove Cafè Continental, que també analitzarem més endavant.

TENIU CAPACITAT ESTRATÈGICA I/O RECURSOS PER ORGANITZAR I DINAMITZAR UNA COMUNITAT JOVE A LA VOSTRA ENTITAT O FER-LA MÉS AMBICIOSA SI JA EXISTEIX?

79 respostes

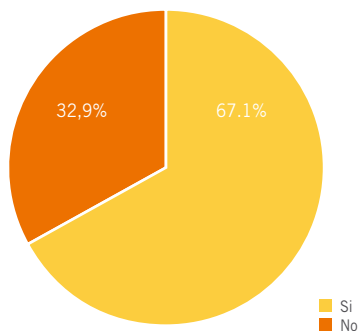

Les xifres del primer apartat no enganyen: són força els ateneus que tenen recursos i capacitat per dinamitzar comunitats joves. Ho hem volgut corroborar en aquest bloc i, en efecte, la meitat d'ateneus afirmen que disposen dels mitjans per rejoyenir l'entitat.

Les respostes són encoratjadores. Per conèixer més bé el context dels ateneus i millorar-ne les possibilitats de rejoyeniment, vam preguntar-los si ja hi havia iniciatives joves al barri, al municipi o a l'entorn que l'ateneu pogués acollir o amb les quals pogués col·laborar. Les respostes van tornar a ser molt proclius al potencial rejoyeniment, ja que dos terços dels ateneus (67,1%) van respondre en sentit afirmatiu.

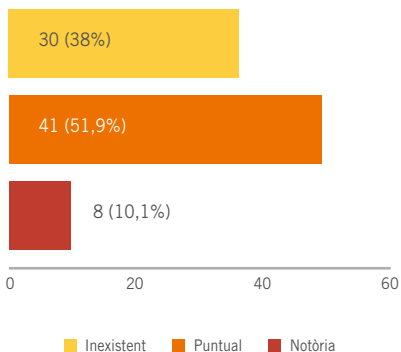
HI HA ALTRES INICIATIVES JOVES ORGANITZADES AL VOSTRE BARRI, MUNICIPI O ENTORN QUE CREIEU QUE PODRIA ACOLLIR LA VOSTRA ENTITAT O COL-LABORAR-HI?

76 respostes

AMB QUINA FREQUÈNCIA ELS JOVES MENORS DE 30 ANYS ASSISTEIXEN O COL-LABOREN EN LES ACTIVITATS DE LA VOSTRA ENTITAT? (ENCARA QUE NO SIGUIN SOCIS)

79 respostes

Abans de concloure aquesta part, i tot i que pugui semblar redundant, vam preguntar per la presència dels joves en activitats de l'ateneu, siguin o no socis, perquè havíem detectat que hi ha joves que freqüenten els ateneus però que mai no acaben de fer el salt d'associar-s'hi. Les respostes no van variar gaire. Només un 10,1% van considerar que la presència de joves en les activitats és notòria, mentre que un 51,9% la van estimar puntual i un 38%, pràcticament inexistent. Sembla, doncs, que la solució ha de consistir, no pas a fer socis els joves que no ho són i que freqüenten l'ateneu, sinó en una política que vagi a l'arrel del problema i faci atractiu l'ateneu als joves del barri i del municipi.

Finalment, per tancar aquest apartat, vam donar veu als ateneus preguntant-los, de forma oberta, quins punts forts i quins punts febles tenen a l'hora de rejuvenir-se, amb vista a apamar més bé les mesures que es poden prendre.

Pel que fa als punts forts, i més enllà de les activitats que ja funcionen, de la presència de joves a l'entitat o de la voluntat de les juntes, que és majoritària, destaca l'espai. Molts ateneus tenen bones instal·lacions o en tindrien si fessin una reforma a la seu, i disposen de bar, indret clau per a la socialització. El fet que disposin d'unes bones instal·lacions i de bar ja implica tenir més de la meitat de la feina feta. Altres punts forts són la presència de joves universitaris a la

ciutat, el sentiment de pertinença al poble que genera l'entitat i el prestigi de què gaudeix, una bona capacitat comunicativa o recursos i una bona estructura de gestió.

Pel que fa als punts febles, i deixant de banda qüestions evidents com la falta de joves i la gran aflluència de socis grans, les respostes van ser més variades. Alguns ateneus van fer referència a l'elevat preu de la quota de socis, a la percepció que és un espai tancat, al desconeixement general, a inèrcies i a la dificultat de canviar dinàmiques de l'entitat i a la competència d'altres iniciatives joves del territori. Altres factors, com els demogràfics —envelliment de la població, despoblació rural—, també preocupen els ateneus. Això no obstant, problemes com la manca d'espais o la falta de pressupost són menys comuns, un fet certament esperançador.

2.3.5. PREGUNTES COMPLEMENTÀRIES

Per concloure l'enquesta, vam voler incloure-hi dues preguntes obertes. La primera demanava, més enllà de les circumstàncies particulars de l'entitat, quin es creia que era el problema general del món ateneista a l'hora d'atreure joves. Hi van respondre 64 ateneus.

La major part d'entitats van fer referència a un canvi generacional de socialització d'origen multifactorial, que, en molts casos, van atribuir a l'auge de les noves tecnologies i a la consolidació de la societat de consum, que, paradoxalment, deixa els joves en una situació socioeconòmica precària. D'altres van destacar la manca d'activitats atractives per a aquest col·lectiu, que seria deguda a la poca audàcia de les juntes envellides, però també a la manca de lideratge, d'altruisme i de cultura associativa dels joves. Inevitablement, també es va al·ludir a la competència d'altres formes d'entreteniment, sigui tecnològic o d'altres entorns culturals del territori. Es va destacar, així mateix, que hi ha un desconeixement general del món ateneístic, prejudicis, fundats o infundats, i una falta de professionalització en el sector que no permet revertir la situació.

Finalment, vam demanar-los si volien afegir alguna cosa a propòsit de la qual no se'ls havia fet cap pregunta. Vint-i-nou entitats van voler dir la seva. Algunes van agrair la bona feina de la FAC i van celebrar la iniciativa de dur a terme aquest estudi, del qual, van assegurar, esperen els resultats. D'altres van aprofitar l'espai per reiterar la necessitat de rejuvenir-se a fi d'assegurar el relleu generacional i el futur de les entitats i de

l'associacionisme en general. També van expressar prevencions en el sentit que la urgència del rejueniment actui en detriment de l'impacte comunitari i social, però, en tot cas, van reclamar coordinació institucional i col·laboració associativa per assolir-lo. A més, van aprofundir en el factor de l'envelliment per reclamar un canvi de model i un trànsit de les activitats *per al* jovent a les activitats *amb* el jovent: «El jovent no busca apuntar-se a un lloc, busca un espai que pugui crear i transformar i a què pugui pertànyer».

D'altres van insistir a crear sentiment de pertinença, cosa que només consideren viable a través de la vinculació familiar o veïnal des de menuts. Finalment, alguns van ser més propositius i van argumentar que cal organitzar els joves en l'àmbit de la FAC i donar eines a tots els ateneus perquè es rejueneixin segons les seves característiques i capacitats, potser a través de l'organització d'un projecte itinerant amb recursos i presència mediàtica.

3 UN CAS D'ÈXIT: EL REJOVENIMENT DE L'ATENEU BARCELONÈS

Abans de continuar amb la part qualitativa d'aquest estudi, que consisteix en entrevistes a iniciatives joves reeixides a fi d'extreure'n bones pràctiques, m'agradaria explicar el procés de rejoeniment que he viscut en primera persona a l'entitat de què formo part, l'Ateneu Barcelonès. El relat —no podria ser d'una altra manera— tindrà un factor subjectiu important,¹⁶ però és fruit d'anys de contrast amb molts socis, i anirà acompanyat de dades, la majoria de les quals procedents de les memòries de l'entitat.¹⁷

Quan em vaig fer soci de l'Ateneu Barcelonès, la primavera de 2017, la participació dels joves en la governança de l'entitat era anecdòtica. El membre més jove de la junta directiva tenia 51 anys i l'edat mitjana d'aquest òrgan era de 63,7 anys. Dels deu caps de seccions, és a dir, dels socis de la casa que són elegits per dur a terme la programació cultural temàtica, el més jove tenia 32 anys i la mitjana d'edat era de 55,9 anys. Així doncs, no hi havia cap jove de menys de 30 anys que ocupés cap càrrec ni tingués cap responsabilitat en una institució que llavors tenia més de 4.000 associats.

Aviat em vaig adonar que aquest problema era estructural i que sempre havia estat així. Analitzant l'històric de juntes directives per les quals havien passat dotzenes de personalitats de la nostra cultura, vaig poder comprovar que, des de finals del segle XIX, els socis que hi havien accedit a 25 anys o menys es podien comptar amb els dits d'una mà: Enric Prat de la Riba (1895), Martí de Riquer (1939), Jordi Conejos (1981) i poc més. Trobar-hi membres de menys de 30 anys també era extremadament rar. Montserrat Roig (1973) i Anna Punsoda (2011) eren els exemples més recents.

Aquesta governança envellida vivia inevitablement d'esquena als canvis generacionals i, de retruc, traslladava l'absència de diàleg intergeneracional a la programació cultural. Els responsables de les seccions sovint no disposaven ni de les eines ni dels incentius per programar actes en la línia dels debats que tenien lloc a les universitats, ni de comunicar el que feien amb un llenguatge renovat i atractiu, cosa que comportava que el públic jove gairebé no assistís a uns actes que sempre han estat gratuïts i oberts a tothom.

16. Ja vaig exposar aquest procés de rejoeniment en un article a Núvol: «Els joves i l'Ateneu» (Jiménez, 2025).

17. Les memòries dels darrers anys són consultables a: <https://ateneubcn.cat/sobre-ateneu/transparencia/>

En un context clarament advers, però alhora ple d'oportunitats, la tardor de 2017 —a 21 anys— vaig optar per presentar-me per liderar la secció de Filosofia. Els socis van confiar en el meu projecte i vaig ser escollit per liderar-la durant un període de tres anys. Va ser llavors que, amb el conjunt de les seccions una mica més rejoyenides (49,9 anys de mitjana), vaig començar a introduir-hi alguns dels canvis que creia necessaris. Comunicant més bé els actes a les xarxes socials, anant a les universitats per promoure les activitats i contactant amb editorials, mitjans de comunicació i altres institucions culturals del país, vaig aconseguir que la secció de filosofia passés de fer quatre actes amb 256 assistents en total l'any 2017 a 24 actes amb 3.018 assistents en total l'any 2019. L'impacte va ser tal que la secció de filosofia gairebé atreia més públic que no les altres onze seccions juntes. L'impacte també es traslladava a les xarxes socials —on vam créixer exponencialment—, a la visualització online dels actes i, no cal dir-ho, al públic assistent: per fi era habitual trobar-hi joves i estudiants universitaris.

El canvi de paradigma, doncs, va venir d'un petit canvi en la governança. Perquè, paradoxalment, ja hi havia joves a l'entitat. Sense anar més lluny, l'any 2018 hi havia 225 socis de menys de 25 anys (un 5,5% del total), una xifra no gaire inferior a la

dels socis de menys de 25 anys que hi ha actualment, 257 (un 6,8% del total). Fins llavors, simplement no havien tingut veu ni cap paper actiu dins de la institució. Molts eren passavolants i feien servir la biblioteca per preparar exàmens o oposicions, o eren alumnes de l'Escola d'Espectura i no s'implicaven més enllà en la vida associativa.

La recepta era clara: si un noi de 21 anys havia aconseguit, tot sol, canviar les dinàmiques seculars d'una entitat centenària i havia obtingut resultats tangibles, només calia reproduir el model, sumar altres joves a la governança de l'entitat i dotar-los d'eines per continuar avançant cap a un model d'èxit i genuïnament intergeneracional.

Malauradament, va arribar la pandèmia, que va ser un cop molt dur per a tots els ateneus de Catalunya. L'Ateneu Barcelonès no en va ser una excepció: vam perdre més de 1.000 socis, els joves que se n'havien fet van marxar i vam incórrer en un dèficit superior als 800.000 €.

Quan l'actual presidenta, Isona Passola, va assumir, l'any 2021, el repte de reflotar l'entitat, des del primer moment va tenir clar que, per fer-ho possible, els joves havien de ser-ne, ara sí, un puntal. Sense conèixer-ne cap, va ser la primera presidenta que va apostar

decididament per incorporar-los a la junta directiva. Hi vam entrar un total de tres, tots tres d'una edat inferior als 25 anys. D'una volada gairebé havien entrat més joves a la junta directiva que en els 150 anys anteriors.

L'aposta d'incorporar els joves a la junta directiva —l'edat mitjana de la qual havia baixat més de 10 anys, fins als 53,5— de seguida va donar fruits. La campanya de Sant Jordi de 2021, el mes següent d'arribar-hi, va ser la més exitosa dels últims anys gràcies a una allau de vídeos de testimonis de socis joves a les xarxes. Dels 240 nous socis, la meitat tenien menys de 25 anys.

Amb campanyes com aquesta, doncs, els joves van anar tornant a la institució, però no era suficient. De joves passius a l'Ateneu n'hi havia hagut sempre. I no n'hi havia prou d'incorporar joves a la junta directiva i a les seccions, perquè, si bé aconseguïen canviar les dinàmiques i atreure altres joves, al cap i a la fi només uns pocs eren protagonistes d'aquest canvi i la resta acabaven marxant de l'Ateneu quan veien que no trobaven la manera d'integrar-s'hi. Calia que els joves s'agrupessin en una estructura més horitzontal, en què tothom pogués participar activament, crear comunitat i fer vincles.¹⁸

---

18. Del fet diferencial de la participació activa per rejuvenir els ateneus en van parlar els convidats a la taula rodona celebrada als Amics de les Arts de Terrassa l'any passat (Zurimendi, 2025).

Per sort, a l'Ateneu Barcelonès ja teníem una estructura com aquesta: les tertúlies. N'hi havia més de trenta d'actives, dinamitzades pels mateixos socis, i algunes d'altíssim nivell. Malauradament, els joves amb prou feines hi assistien. Per això se'm va ocórrer crear-ne una de centrada en ells, el Cafè Continental, que va rebre el premi Jove, proposa!, de la Federació d'Ateneus de Catalunya, l'any 2022, i que es va iniciar el gener de 2023. Trobareu més informació d'aquesta iniciativa jove en l'Annex 2.

Cafè Continental ha contribuït a transformar l'Ateneu Barcelonès.¹⁹

En aquests més de tres anys, hem organitzat una seixantena d'activitats per les quals han passat més de 2.500 joves. S'hi ha parlat de tot: de geopolítica, de canvi climàtic, del problema de l'habitatge, de l'emergència lingüística o de música clàssica. També hem començat a organitzar les primeres sortides culturals a museus i institucions de la ciutat. I una tertúlia ha portat a una altra, perquè, veient l'èxit de la iniciativa, un grup de sòcies joves va decidir crear un club de lectura jove

---

19. També ha rebut l'atenció dels mitjans. Vegeu la peça del TN de 3Cat <https://www.instagram.com/reels/CoHRu7NAqBY/> (31/01/2023) i les entrevistes de Mohamed El Amrani a RNE4 <https://www.rtve.es/play/audios/son-4-dies/cultura-societat-tertulias-jove-lateneu-bcn/6895333/> (21/05/2023) i les d'Alejandra Sánchez (2023) a Xarxanet <https://xarxanet.org/noticies/cultural/cafe-continental-debat-intellectual-amb-una-birra-la-ma> o Laura Tapiolas (2024) a El Temps <https://www.eltemps.cat/article/60215/esta-molt-be-tenir-descomptes-fins-als-trenta-pero-no-cal-infantilitzar-els-joves>.

que porta el nom de Nits de Pàgines i que ja ha organitzat més de 15 sessions literàries, cada cop més concorregudes (Massegú, 2026). Com en totes les activitats que fem a l'Ateneu, l'accés a les tertúlies és lliure i gratuït, i la seva estructura, horitzontal i participativa, ha contribuït a fer que molts joves coneguin l'entitat, se'n facin socis i passin a freqüentar la resta de tertúlies i activitats culturals.

La participació activa va dur tots aquests joves a voler implicar-se més en la casa. Tant és així que, en les eleccions a les seccions de finals de 2023, 9 de les 13 seccions van passar a ser liderades per joves, fet que ha capgirat completament la programació cultural de l'entitat. A més, aquests joves han deixat de treballar individualment i han format grups de treball, de manera que el funcionament de les seccions és molt més dinàmic i intergeneracional. Gràcies al protagonisme dels joves, també hem acollit altres iniciatives, com el cicle anual de diàlegs dels estudiants de Filosofia, Política i Economia (Mayorga, 2026) o el Programa TàndEM, que, amb un fons Next Generation de més de 400.000 €, ens ha permès contractar vuit joves per fer tasques d'arxivística durant nou mesos, cosa que ha consolidat l'Ateneu Barcelonès també com a espai de formació.²⁰

Els resultats són incontestables, i ara a l'Ateneu hi ha 443 socis joves de menys de trenta anys, un 11,7% del total. La junta es va tornar a renovar l'any 2025 i els joves hi continuem representats amb tres llocs. A més, encarem un mandat il·lusionant, perquè ens hem recuperat econòmicament i podem reforçar i consolidar aquestes polítiques de rejueniment amb recursos. Un primer exemple són els sopars de Nadal i les festes de final de curs, dos moments de l'any per crear comunitat i conèixer-nos entre nosaltres. Al darrer sopar de Nadal ja hi van assistir 102 socis joves.

En el moment de tancar aquest estudi, estem engegant noves iniciatives, com els *Diumenges al jardí*, les festes de lectura en silenci de l'Ateneu Barcelonès, una aposta intergeneracional que pretén dinamitzar els caps de setmana i atreure nous públics (Carpio, 2026). També hem implementat les sessions de benvinguda a nous socis, per fomentar la participació associativa i el butlletí jove —un canal de comunicació segmentat gràcies a la instauració d'un nou CRM. El projecte del Club del Català (Serra, 2025) i del Congrés de Migracions també ha vinculat més joves a activitats voluntàries com les parelles lingüístiques. Encarem el futur amb alguns reptes pendents, com la creació de noves tertúlies o la reproducció del format del Cafè Continental més enllà de la nostra institució.²¹

20. Podeu trobar informació sobre el programa TàndEM aquí: <https://ateneubcn.cat/biblioteca-i-arxiu/programa-tandem/>

21. Sobre la transformació jove de l'Ateneu i els projectes de futur, vegeu aquesta entrevista d'Andreu Asensio: «Jordi Jiménez: "Els ateneus poden ser una màquina de crear militants de la cultura"» (Asensio, 2025).

4 ENTREVISTES: BONES PRÀCTIQUES DEL JOVENT ATENEISTA

Un cop fets les anàlisis històrica i conceptual, el diagnòstic quantitatiu de la joventut als ateneus i l'exposició del cas d'èxit de l'Ateneu Barcelonès, és el moment d'explorar altres iniciatives reeixides abans de proposar algunes directrius, generals i específiques, per promoure el rejueniment dels ateneus.

Per conèixer més bé la realitat d'aquestes entitats que han tingut èxit a l'hora de rejuenir-se, hem decidit entrevistar-les i, sempre que ha estat possible, visitar-les. Si estudis com el de Nàcher han optat per dur a terme entrevistes més teòriques, adreçades, majoritàriament, a persones expertes (Nàcher, 2023: 141-169), nosaltres, que ja partíem dels resultats del seu estudi, hem cregut més oportú centrar-nos a conèixer les interioritats de casos reeixits, més útils per trobar solucions pràctiques reproduïbles a un problema que és compartit.

No ha estat fàcil delimitar la tria de les entitats entrevistades. N'hauríem pogut seleccionar diverses, ja que, com hem vist, fins a 29 entitats superen el 10% de joves associats, i de segur que aprendríem de totes. Això no obstant, hem limitat la nostra tria d'entrevistes qualitatives a només cinc, tenint en compte els diferents factors que volem analitzar.

En primer lloc, hem volgut conèixer una entitat que hagi rejuenit la junta directiva recentment i que, amb aquest canvi, hagi sacsejat la manera de funcionar de la institució. Des del primer moment ho hem tingut clar: el Casal de Llavaneres (CL), que va rebre el premi al millor projecte ateneista de la FAC per *Un batec cultural per a Llavaneres*, iniciativa que ha activat la cultura, la participació i la inclusió al municipi (Calzada, 2025).

En segon lloc, hem volgut conèixer tres entitats que destaquin per fidelitzar joves a través de la seva activitat. Hem escollit el Centre Moral i Cultural del Poblenou (CMCP), especialitzat en el teatre; els Lluïsos de Gràcia (LG), centrats en el cant coral i el bàsquet, i la Unió Santcugatenca (US), reconeguda per la cultura popular.

Finalment, en tercer lloc, hem volgut conèixer una entitat que s'hagi rejuenit a través d'una iniciativa singular. En aquest cas, hem escollit l'Eskella, del Centre Catòlic de Sant Vicenç dels Horts (L'E), que ha dinamitzat l'activitat cultural amb la renovació del bar.

En l'Annex 3 podeu consultar les entrevistes completes, però, per fer-ho més abastable, hem agrupat la totalitat de les respostes en cinc qüestions troncales.

A. COM DESCRIRÍEU EL PAPER DELS JOVES AL VOSTRE ATENEU?

La primera pregunta feia referència a les dinàmiques actuals dels joves a les entitats respectives, per conèixer què hi fan i on es concentren. Les respostes van variar segons l'activitat pròpia de cada ateneu. La major part aglutinen els joves en activitats com el teatre (CMCP), l'esport (LG) i la cultura popular (US). Tots coincideixen, però, que aquests grups de joves tenen una autonomia decisòria gairebé absoluta, fins al punt que alguns s'han constituït en secció (CMCP), han entrat a la junta (CMCP i L'E) o, directament, hi són majoria, circumstància que han aprofitat per transformar l'entitat (CL). En definitiva, se senten escoltats, ben acollits, part de la institució, tot i que això no sempre es tradueix en una implicació activa en la governança ni el seu voluntarisme traspasa necessàriament l'activitat específica que hi realitzen.

B. SOU UNA DE LES ENTITATS QUE MÉS DESTAQUEN PEL SEU REJOVENIMENT. A QUÈ HO ATRIBUÏU?

Amb aquesta pregunta volíem esbrinar quina era la causa més probable de l'elevada presència de joves al si de l'ateneu. En aquest cas, les respostes van més enllà de l'estat actual dels joves a l'entitat. Molts atribueixen la gran presència de joves al llegat familiar

—la participació passa de pares a fills—, al fet que la socialització hi té lloc des de la infància —s'hi creen lligams d'amistat— i que tot plegat genera un sentiment d'arrelament molt profund, que es veu reforçat si s'incentiva des de l'entitat i es donen espais i confiança a aquests joves arrelats. Fins i tot aquesta nostàlgia és el que els ha portat a fer un pas endavant i salvar la institució (CL). Així doncs, sovint cal buscar la causa de l'alta presència de joves en el fet que l'entitat ofereix activitats per a infants i adolescents, perquè és a les edats més joves que es crea el sentiment de pertinença.

L'arrelament precoç, això no obstant, no és l'únic factor que esgrimeixen. Alguns destaquen també la idiosincràsia del municipi —nivell de vida, majoria de catalanoparlants, entorn favorable a l'associacionisme (US)—, la vinculació amb el lleure (LG) o el fet que disposen de bones instal·lacions en general, algunes de tan fonamentals com el bar (L'E), espai de socialització juvenil per excel·lència.

C. DES DE QUAN HI HA UNA PRESÈNCIA NOTABLE DE JOVES A LA VOSTRA ENTITAT? ÉS UNA TENDÈNCIA CREIXENT O DECREIXENT?

Amb aquesta pregunta hem provat d'anar més enllà de la foto fixa i copsar tant la tendència actual de rejuveniment com el seu origen, brusc o gradual. El

més habitual és que la presència de joves s'expliqui per una llarga tradició d'activitat jove a l'entitat (LG, CMCP). Això no obstant, en alguns casos, aquesta presència ha passat de ser passiva a ser activa (CMCP), cosa que ha fet augmentar la participació dels joves i el seu impacte, si bé el compromís per assumir responsabilitats sempre és el repte pendent.

En altres casos, la transformació ha estat més radical, com l'assalt a la junta del Casal de Llanvanes (CL) o la simbiosi aconseguida al Centre de Sant Vicenç (L'E). L'obertura i la dinamització del bar per part dels joves de l'Eskella han sumat als joves habituals de l'entitat nous públics d'altres ambients del municipi.

Fins i tot hi ha hagut transformacions més sobtades. La Unió Santcugatencs només tenia joves a l'Esbart Mediterrània, però, amb el nou local, fruit d'un consorci amb l'Ajuntament, ha pogut acollir moltes més iniciatives joves del municipi, cosa de la qual ha resultat el rejueniment d'activitats que abans estaven envellides.

La tendència de rejueniment dels ateneus gairebé sempre és creixent. Consolidar un grup notable de joves ajuda a atreure'n més i obre una dinàmica virtuosa, que només es veu amenaçada quan no apareixen nous líderatges joves que assumeixin la responsabilitat d'agafar el relleu.

D. FINS A QUIN PUNT L'ACCIÓ DE LA JUNTA HA ESTAT CLAU A L'HORA D'ASSOLIR AQUEST ÈXIT?

La confiança de la junta ha estat clau en tots els casos. Algunes juntes no incorporen joves perquè són molt tècniques, i han limitat la confiança que hi dipositen al deixar fer (US). D'altres vetllen atentament per totes les iniciatives joves de l'entitat (LG). Però els canvis més substancials han arribat de la incorporació dels joves a les juntes directives.

En el cas del Centre Moral i Cultural del Poblenou, la junta va autoritzar la creació de la Secció Jove l'any 2019, cosa que va implicar la incorporació d'un jove a la junta, i, ara que hi tenen presència, que hi gaudeixen de veu i vot, per fi se senten escoltats. Aquell canvi va comportar el rejueniment de la secció de comunicació, l'autorització d'ús d'un local per a activitat jove i la creació, l'any passat, de la comissió de festes. La convivència intergeneracional ha estat, doncs, molt fructífera.

Encara és més original el cas de l'Eskella. Uns joves van entrar a la junta del Centre Catòlic de Sant Vicenç dels Horts, la qual, preocupada pel relleu, els va fer confiança. Davant de la proposta de dinamitzar el bar implicant-hi membres de l'assemblea informal Skallots, la junta va ser valenta i va apostar pel projecte,

administrativament arriscat. Avui és un projecte d'èxit, que, si bé encara no està econòmicament consolidat, ha revitalitzat els joves de l'interior de la institució i ha atret nous públics.

Fins i tot en els casos en què la junta ha optat per l'immobilisme, els canvis només s'han produït rejuenint la junta, forçant, si calia, una transformació que no és només generacional, sinó també d'expertesa, de manera que s'han posat a disposició de la institució coneixements professionals que les juntes més envellides no solen tenir (CL).

En tots els casos, doncs, el paper de la junta ha estat fonamental a l'hora de rejuenir l'entitat. El mínim comú denominador és una junta que dona confiança i deixa fer, però els resultats milloren quan incorpora joves perquè passin a formar part de la governança. El relleu generacional, en canvi, és forçat quan les juntes envellides adopten postures immobilistes.

E. QUINS CONSELLS DONARÍEU ALS ALTRES ATENEUS QUE MALDEN PER REJOVENIR-SE?

Amb aquesta pregunta hem volgut contrastar les nostres intuïcions amb les recomanacions de les entitats que han assolit un rejueniment òptim.

Les respostes han apuntat a processos graduals. Un primer pas consistiria a

vetllar perquè els joves que hi ha a la institució s'organitzin. Qualsevol pas en aquesta línia pot ser útil, tot i que sigui a través d'una iniciativa més festiva que cultural. D'aquest vincle ja en naixerà un compromís, que després redundarà en benefici de la institució.

També coincideixen que un dels primers passos ha de ser buscar lideratges joves que comencin a participar activament en l'entitat, sigui a través de la constitució d'una agrupació o secció, o bé, més endavant, de la incorporació a la junta directiva. Els joves han d'anar ocupant espais de poder i decisió, preferentment de manera ordenada i acordada, per més que al començament puguin semblar minsos.

Convé no oblidar que cada ateneu s'ha de centrar en el seu punt fort o en allò en què té més potencial. Si ja hi ha joves a teatre, o el teatre té potencial per rejuenir-se, cal incidir en aquesta activitat, que després pot derivar en d'altres.

En qualsevol cas, tots convenen que cal donar llibertat i confiança, no imposar, deixar fer, «donar les claus i mirar cap a una altra banda», estar oberts a noves iniciatives i deixar de ser inflexibles, escoltar i acollir activitats externes —sobretot si es disposa d'espais—, fer prova i error, abandonar les estructures i les maneres

antigues de fer les coses, i fins i tot fer renúncies que poden semblar injustes —com la gratuïtat de lloguers o quotes—, si és pel bé del relleu generacional.

F. SI DES DE LA FAC S'IMPULSA UNA ACCIÓ COORDINADA PER REJOVENIR ELS ATENEUS, COM CREIU QUE HAURIA DE SER?

Finalment, amb aquesta pregunta hem volgut donar un altaveu perquè assenyalin les intervencions de la Federació que, per més irrealitzables que siguin, creuen que farien més servei al rejoveniment dels ateneus. Cal dir que la major part d'entitats entrevistades no tenien un criteri format sobre aquest particular, de manera que s'ho van haver de rumiar una mica abans de respondre.

En general, totes les entitats afirmen que estan contentes amb la feina que fa la FAC, si bé l'aprofitament dels seus serveis és desigual. Podem convenir que totes fan referència, en primer lloc, a les traves burocràtiques. La primera acció que hauria de fer la Federació —argumenten— és facilitar, i dotar de recursos, la contractació d'una persona jove. Aquesta acció comportaria molts beneficis: alleujament dels tràmits burocràtics, rejoveniment de la cultura laboral, consolidació dels ateneus com a lloc d'inserció laboral per als joves i captació de nous públics. Podria partir

de l'ampliació dels ajuts del SOC, però també de convenis de pràctiques amb les universitats catalanes. Cada cop hi ha més graduats en gestió i indústries culturals que podrien esmerçar la seva expertesa en el teixit ateneístic.

Un segon àmbit d'acció és el de les activitats. Un reforç podria consistir en el fet que la FAC oferís i subvencionés un catàleg d'activitats joves.

D'aquesta manera, els ateneus podrien seleccionar les activitats que més els escaiguessin i se'n podria abaratir el cost a través de la contractació conjunta d'activitats, com en el cas de la XTAC. Un altre reforç podria ser l'oferta de projectes itinerants, que fessin circular iniciatives reeixides i que tenen un caixet que els ateneus, individualment, no poden assumir.

Un tercer àmbit són les iniciatives relacionades amb la incorporació de joves a la vida de l'entitat a través de l'aprenentatge del català, que també hauria de gaudir de l'ajuda de l'administració pública, del CPNL i d'entitats com Òmnium o Plataforma per la Llengua.

Finalment, l'organització d'una trobada anual jove també és vista amb bons ulls per la major part d'entitats, si bé —creuen— seria més eficient la coordinació entre els diferents lideratges joves amb vista a fomentar el coneixement mutu, intercanviar

bones pràctiques i estar al dia de les activitats que fan els altres joves dels ateneus. Caldria establir, doncs, un canal de comunicació fluid entre els joves dels diferents ateneus, que ajudaria a crear la voluntat de rejuvenir el conjunt ateneístic com un tot, més enllà de les entitats respectives.

5 UNA PROPOSTA DE FUTUR

Les entrevistes qualitatives ens han permès conèixer les bones pràctiques i la trajectòria específica d'alguns dels ateneus més rejoyenits. Si a això hi sumem l'experiència pròpia de l'Ateneu Barcelonès, la informació obtinguda en l'enquesta enviada a tots els ateneus de la FAC, els estudis dels experts i les dades estadístiques, disposem de prou material i evidències per proposar algunes línies d'actuació que promoguin un rejoyeniment efectiu de la comunitat ateneística, que és l'objectiu últim d'aquest treball.

El principal repte a què ens enfrontem a l'hora de formular aquestes propostes és la diversitat del teixit ateneístic català. Davant d'aquesta diversitat, estudiosos com Nàcher han proposat un «joc de taula pel relleu generacional», una metodologia adaptable a tota mena d'entitats que consta de 21 passos i un conjunt d'activitats encaminades a aconseguir l'entrada de persones joves a les institucions. Recomanem amb encariment la consulta d'aquesta metodologia, que podeu trobar en obert a internet (Nàcher, 2023: 171-207).

En el nostre cas, com que ja disposem d'aquest material, i amb l'objectiu de donar una resposta a la problemàtica concreta dels ateneus, proposem dues línies d'acció diferents.

En primer lloc, un **decàleg de bones pràctiques**, format a partir de la informació obtinguda al llarg d'aquest estudi, les opinions dels experts i la meua experiència personal. Aquest decàleg, a grans trets, es pot aplicar a tots els ateneus de Catalunya.

En segon lloc, desenvoluparem un seguit d'**eixos d'acció** de més abast, que, si bé no poden aplicar-se d'entrada a totes les entitats, poden constituir un primer pas ambiciós que serveixi per catalitzar el rejoyeniment general del teixit associatiu ateneista, amb l'ajut de la FAC i dels diferents nivells de l'administració pública. Hem seleccionat quatre eixos principals: activitats, comunitat, comunicació i acció.

5.1. DECÀLEG DE BONES PRÀCTIQUES

1. Tenir un cens actualitzat i la possibilitat de contactar fàcilment amb els associats joves i els joves participants en les activitats.
2. Mantenir una reunió inicial, si no se n'ha mantingut cap, i programar reunions periòdiques amb el col·lectiu, per conèixer-ne les demandes i les inquietuds, amb vista a proposar accions concretes.
3. Consolidar una estratègia de comunicació segmentada que faci atractiva l'entitat i serveixi per anar creant una comunitat jove: adreça electrònica, grup de WhatsApp o Instagram.
4. Disposar d'una quota jove que s'ajusti a la realitat socioeconòmica del jovent o establir una vinculació creativa amb el col·lectiu que generi sentiment de pertinença.
5. Facilitar que els joves que hi hagi a l'entitat s'organitzin al voltant d'una secció o proposta constituïda, majoritàriament, per joves. Donar llibertat, confiança i autonomia a les iniciatives que en sorgeixin.
6. Reservar pressupost per a les iniciatives joves que sorgeixin del si de l'entitat.
7. Incorporar joves a la governança de l'entitat, almenys en una representació proporcional al seu pes entre els associats. Si això no és possible, incorporar joves en una estructura consultiva.
8. Buscar activament sinergies amb altres iniciatives joves del barri o del municipi per integrar-les a l'entitat o per trobar-hi complicitats. Ser generosos amb la cessió d'espais i avaluar periòdicament els resultats d'aquestes sinergies.
9. Aprofitar al màxim les eines i el suport que ofereixi la FAC, especialment en qüestions burocràtiques i de rejoinement.
10. Buscar el suport de les administracions públiques, especialment del món local, per fomentar el rejoinement de l'entitat.

5.2. EIXOS D'ACCIÓ:

5.2.1. ACTIVITATS

Catàleg d'activitats joves de la FAC:

Tenint en compte que les activitats són la principal causa i motor de rejuveniment de les entitats, les quals, sovint, per si soles, no tenen el pressupost ni les capacitats logístiques per crear-ne de noves, la FAC hauria d'elaborar i oferir un catàleg d'activitats potencialment joves o rejuvenidores. Aquesta proposta, que ja ha estat defensada en anteriors edicions d'aquest premi (Rallo, 2025: 29-30), i també en les entrevistes qualitatives, facilitaria molt la feina dels ateneus, ja que, a més de veure alleugerits els costos creatius i de producció, podrien seleccionar les que més s'adaptessin a les seves capacitats, context i idiosincràsia. Algunes de les activitats que s'hi podrien incloure són concerts, obres de teatre, dansa, monòlegs, tallers, clubs de lectura, formacions, conferències, recitals poètics i celebracions de cultura popular.

Mobilitat i escalabilitat:

En relació amb el catàleg d'activitats, la FAC hauria de promoure la mobilitat i l'escalabilitat dels projectes joves que ja funcionen. Per exemple, la tertúlia jove Cafè Continental es

podria reproduir en altres ateneus, especialment en aquells que disposen d'un bar amb bones condicions, o se'n podria promoure la itinerància, seguint el model existent del teatre de la XTAC.

Algunes iniciatives joves, però, no necessitarien ni tan sols això. Directament, dues o més entitats de la FAC podrien iniciar col·laboracions. Sense anar més lluny, he comprovat que diversos ateneus de Barcelona organitzen clubs de lectura joves i no es coneixen entre si. Organitzar una sessió conjunta a l'any podria ser una bona ocasió per conèixer altres joves i altres ateneus, també de fora de la FAC.

Audàcia en la programació d'activitats

Si bé és cert que els ateneus tenen incentius per rejuvenir les activitats que ja funcionen, també podria ser útil adherir-se a noves tendències que encaixen amb la idiosincràsia dels ateneus com a espais de sociabilitat i de creació de comunitat. En el context d'hiperconnexió i excés d'ús de la tecnologia, es podria advocar per activitats offline, com tallers, tertúlies, clubs de lectura o festes de lectura.

També s'ha de tenir audàcia a l'hora de captar públics. En el cas d'ateneus rurals o de poblacions allunyades de les capitals, potser es pot concentrar

la programació en el cap de setmana, quan molts joves que viuen fora tornen a casa. Seria una forma de vincular-los-hi.

Repensar els espais

Com hem vist al llarg del treball, un focus important de rejuveniment ve d'acollir activitats joves externes. Si l'ateneu en qüestió disposa d'espais en desús o amb potencial per acollir activitats joves, del barri o del municipi, pot fer-ne ús com a porta d'entrada. La FAC i els ajuntaments poden facilitar i coordinar aquesta cooperació.

Però els ateneus també han de ser creatius a l'hora de repensar els seus espais. De vegades, val més no convertir-se en contenidor d'activitats externes i explotar el bar de manera diferent, o ressignificar l'ús que es fa dels equipaments propis.

5.2.2.COMUNITAT

Generar un sentiment de pertinença col·lectiu

Perquè el rejuveniment reïxi més enllà de les respectives entitats, cal un augment de la conscienciació, de la militància ateneística en general. La FAC pot ajudar a promoure el sentiment comunitari impulsant diverses accions, que poden anar des de l'impuls a iniciatives joves col·lectives, repensant

el premi Jove, proposa!, que es va deixar de concedir, fins a l'atorgament de més reconeixement i avantatges al fet de ser un jove ateneista, potser a través de l'emissió d'un carnet o d'una campanya o acció.

Trobades de joves ateneistes

Per construir comunitat i fer xarxa, el més important és conèixer-se, compartir experiències, inquietuds i bones pràctiques. La FAC ja ha començat a organitzar reunions periòdiques entre joves membres de juntes directives dels ateneus²² amb l'objectiu de posar en valor el futur i el relleu generacional dins de les entitats, i evidenciar que els joves de la societat actual també s'impliquen en les juntes directives dels ateneus del país. Aquesta acció pot ser un bon revulsiu per estendre el rejuveniment a la resta d'entitats. Les trobades es poden amplificar amb un augment de la presència dels joves en l'assemblea anual de la FAC i en el lliurament de premis, o, directament, incidint en la composició de la junta de la FAC, en què no sol haver-hi cap representant de menys de 30 anys.

22. Cal dir que la FAC ja ha promogut alguna iniciativa en aquest àmbit, com la taula rodona sobre la implicació dels joves en els ateneus i casals que va organitzar l'Ateneu de Manlleu l'any 2016 per preparar el número 15 de la revista *Ateneus*.

Interaccionar amb el món educatiu

Massa sovint els ateneus estan desconnectats de les escoles i els instituts. A part de visites, els ateneus podrien acollir activitats extraescolars i de reforç, cosa que vincularia molts estudiants a l'entitat des d'una edat molt primerenca.

Aprenentatge de la llengua i socialització en català

Els ateneus són un espai privilegiat per al desenvolupament de la llengua catalana com a llengua de cultura i d'interacció social, però no han actuat gaire en el pla de la sensibilització i de l'aprenentatge. Com recull l'estudi de Marta Rovira, si bé la major part dels ateneus tenen uns estatuts que defensen la promoció de la llengua, més de la meitat mai no duen a terme accions específiques en aquest sentit. Cal començar a aprofitar tot aquest potencial i promoure «una obertura de les entitats ateneïstes a nous perfils de població, així com a les persones joves» (Rovira, 2023: 46).

Així doncs, a part de recomanar les 20 accions proposades (FAC, 2024b: 12-14), cal complementar-les amb accions adreçades específicament al col·lectiu jove, com les parelles lingüístiques. Les administracions públiques, el CPNL i entitats com Òmnium o Plataforma per la Llengua poden ser

facilitadores de materials i recursos per consolidar els ateneus com a espais d'aprenentatge i socialització en català per a joves.

5.2.3. COMUNICACIÓ

Incrementar la visibilitat en els mitjans i les xarxes socials.

Al llarg del treball hem comprovat que molts ateneus tenen dificultat per arribar al públic jove i per deixar enrere la imatge d'entitats tancades. Si bé és cert que el consum de mitjans tradicionals ha caigut dràsticament entre els joves, iniciatives com el programa *Ben parit, el talent show* sobre el món ateneïsta que s'acaba d'estrenar a 3Cat, poden contribuir a revertir aquesta tendència. Un altre cas és el programa *Fanzone*, pilotat per Gerard Romero i que dona visibilitat al Teatre del Foment de Molins de Rei. Cedir els espais als mitjans perquè hi facin entrevistes, com sol fer l'Ateneu Barcelonès, també pot contribuir a augmentar la visibilitat dels ateneus.

Això no obstant, cal anar més enllà i augmentar la presència a les xarxes socials on realment són els joves. Malauradament, la major part dels ateneus no disposen dels recursos ni de l'expertesa necessaris per dur a terme aquesta acció. La FAC i les administracions podrien dotar de pressupost aquesta transformació

comunicativa, sigui a través d'ajuts a la contractació de *community managers* o de campanyes amb influenciadors i personalitats.

Crear un canal estable de comunicació i coordinació jove.

Al marge de mantenir trobades periòdiques, caldria disposar d'un canal estable de comunicació i coordinació jove, sigui a través d'una aplicació de missatgeria o bé d'un butlletí, en què els joves puguin estar assabentats de les iniciatives i les activitats joves que tenen lloc als altres ateneus de la FAC.

5.2.4. GESTIÓ

Contractació de persones joves a les entitats

Les traves burocràtiques impedeixen als ateneus incorporar joves al món associatiu. Una bona mesura per revertir-ho seria facilitar recursos o dotar-ne per a la contractació d'una persona jove. Aquesta acció, que podria coordinar la FAC, comportaria molts beneficis que ja hem enumerat al llarg del treball (alleujament dels tràmits burocràtics, rejueniment de la cultura laboral, consolidació dels ateneus com a lloc d'inserció laboral per als joves i captació de nous públics) i podria partir de l'ampliació dels ajuts del SOC.

Vinculació amb la universitat.

En connexió amb l'anterior punt, un altre reforç podria venir de la consolidació dels ateneus com a entitats culturals on es duen a terme pràctiques curriculars i extracurriculars. Cada cop hi ha més graduats en àmbits com la gestió cultural o la comunicació i les indústries culturals. Aquests estudiants trobarien en els ateneus un indret ideal per portar a la pràctica i consolidar els coneixements adquirits, una primera experiència laboral, alhora que els ateneus es beneficiarien de la seva creativitat i energia, i se situarien al mapa del món universitari. La FAC o les mateixes universitats podrien facilitar l'elaboració dels convenis de pràctiques.

En tot cas, la vinculació amb el món universitari no ha de quedar només en això. La recerca cada cop aposta més per la transferència de coneixement, i els ateneus, que sempre havien estat una mena d'«universitats populars» (Filella, 2018), podrien convertir-se en un lloc idoni per a la divulgació de coneixements per part de joves investigadors i, doncs, en un contrapunt a la formació universitària de molts estudiants. Aquesta mesura ha de ser prioritària per als ateneus que tenen a prop alguna institució d'educació superior.

6 CONCLUSIONS

L'individualisme creixent, la polarització, l'auge de les noves tecnologies, la crisi educativa, la integració de la immigració, la cohesió social, la vertebració territorial o la reclusió del català són només alguns dels reptes de la Catalunya actual que fan més necessari que mai el retorn dels ateneus al primer pla de la nostra realitat cívica i cultural. I aquest pas endavant que reclamem i que tants militants de l'ateneisme fan possible cada dia des de la seva entitat no tindrà força ni futur si no aconseguim que els joves tornin als ateneus, participin en la seva governança i assegurin el relleu generacional d'unes institucions que, en molts casos, són centenàries, i que han estat el pal de paller de la societat civil del país.

En aquest treball hem mirat d'oferir un diagnòstic sobre l'estat actual de les persones joves als ateneus, donar testimoni de bones pràctiques i, sobretot, plantejar propostes que fomentin la participació activa d'aquest segment de la població en les entitats.

Pel que fa al diagnòstic, és clar:

- **Falten joves als ateneus**, sí, però ni són els únics que hi falten —penso en adults de mitjana edat— ni n'hi ha tan pocs: actualment n'hi ha més dels que podríem esperar, i són els nostres màxims aliats per assegurar el relleu generacional.
- **On sí que trobem a faltar joves és a les juntes directives o en càrrecs de responsabilitat.** És una tendència que cal revertir, ja que els ateneus amb les juntes rejuvenides i amb joves actius són els que presenten una base social més jove i unes activitats amb més potencial d'atracció.
- **Amb tot, hi ha motius per a l'optimisme.** La voluntat de les juntes i dels ateneus per rejuvenir-se és gairebé unànime, tenim pressupostos ajustats però relativament generosos dins del sector i tenim personal tècnic. El més important, però, és que tenim prestigi, arrelament i espais disponibles que podem repensar o cedir a iniciatives juvenils, del barri i del municipi.

Pel que fa a les propostes, cal que cada entitat faci un exercici de reflexió sobre el seu cas particular, sigui a través de les dinàmiques proposades per Nàcher, emmirallant-se en les bones pràctiques exposades en les entrevistes o bé seguint el decàleg que hem esbossat, prou genèric perquè cada ateneu hi pugui treballar.

Ara bé, el que és evident és que el relleu generacional serà col·lectiu o no serà. La transformació ha de ser del moviment ateneista en general, perquè el país necessita un teixit associatiu fort més enllà dels miracles locals. Per això hem proposat uns eixos d'acció centrats en les activitats, la comunitat, la comunicació i la gestió, que han de comptar, tant sí com no, amb la complicitat de la FAC —que ja ha fet una molt bona feina— i de les administracions locals, comarcals i nacionals, que, d'altra banda, cada cop són més conscients del paper clau que tenen els ateneus i de com som d'importants a l'hora d'entomar els reptes de país que enumerava a l'inici.

Desitjo que aquest treball sigui una guia útil per a tots els ateneus que vulguin rejuvenir-se. Si ens coneixem més entre nosaltres i sabem encomanar l'entusiasme i la creativitat amb què m'he anat trobant al llarg del procés, estic segur que ho aconseguirem.

7 BIBLIOGRAFIA

- Alcalà-Rams, M. (2024). *Ateneisme i educació 360. Oportunitats i reptes locals d'una nova aliança global*. Federació d'Ateneus de Catalunya. <https://ateneus.cat/wp-content/uploads/Premi-Tribuna-Atenea-2.pdf>.
- Arnabat, R. (2024). «Els ateneus avui: entre la institucionalització i les noves sociabilitats». *Revista de Girona*, 344, 72-74.
- Arnabat, R. i Ferré, X. (2015). *Ateneus. Cultura i llibertat. Associacionisme a la Catalunya contemporània*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
- (2018). «Els Ateneus a Catalunya, activisme cívic i social». A: M. Duch Plana i J. Nadal i Farreras (eds.). *Els ateneus a Catalunya. Sociabilitat i catalanisme popular* (p. 27-52). Documenta Universitaria.
- Asensio, A. (2025, 28 de juliol). «Jordi Jiménez: “Els ateneus poden ser una màquina de crear militants de la cultura”». *Línia La Rambla*. <https://liniaxarxa.cat/linialarambla/entrevistes/jordi-jimenez-els-ateneus-poden-ser-una-maquina-de-crear-militants-de-la-cultura/>
- Bosch, A. (1991). *Els ateneus de Catalunya (1854-1990)*. Rúbrica.
- Calzada, E. (2025, 3 de desembre). «El Casal de Llanerres, Premi Ateneus 2025 al millor projecte». *Tornaveu*. <https://www.tornaveu.cat/cultura-popular/associacionisme/el-casal-de-llanerres-premi-ateneus-2025-al-millor-projecte-53003/>
- Carreras, G. (2023, 22 de juny). «David Nàcher: “Per incorporar joves, les entitats han de donar-los-hi poder”». *Ens de l'Associacionisme Cultural Català*. <https://www.ens.cat/noticia/david-nacher-per-incorporar-joves-les-entitats-han-de-donar-los-hi-poder-919>
- Carpio, L. (2026, 30 d'abril). «L'Ateneu Barcelonès estrena festes de lectura silenciosa al jardí que inclouen converses amb autors». *Time Out*. <https://www.timeout.cat/barcelona/ca/noticies/lateneu-barcelones-estrena-festes-de-lectura-silenciosa-al-jardi-que-inclouen-converses-amb-autors-043026>
- Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (2020). *El foment de la participació i l'associacionisme juvenil*. CNJC - Diputació de Barcelona.
- Costa, Ò. (2006a). «La brillant arrencada del segle xx». A: J. Casassas (dir.). *L'Ateneu i Barcelona. 1 segle i ½ d'acció cultural* (p. 225-274). RBA.
- (2006b). «Penyes i tertúlies (1906-1939)». A: J. Casassas (dir.). *L'Ateneu i Barcelona. 1 segle i ½ d'acció cultural* (p. 389-417). RBA.

- D. A. (2021). *Els ateneus som essencials? Present i futur. Informe global del projecte*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
<https://www.ateneus.cat/wp-content/uploads/Memoria-Som-Essencial-21bx.pdf>
- Departament de Cultura. *Estadístiques culturals de Catalunya 2024*. Generalitat de Catalunya.
<http://hdl.handle.net/20.500.12368/33000>.
  - (2025). *Enquesta de participació cultural a Catalunya 2024*. Generalitat de Catalunya.
<https://drac.cultura.gencat.cat/handle/20.500.12368/34470#page=1>
- Departament de Drets Socials i Inclusió (2025). *Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030* (PNJCat 2030). Generalitat de Catalunya.
https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/JOVENTUT_documents/arxiu/pla_nacional_de_joventut_de_catalunya/PNJCAT-2030.pdf
- Falcón, S. i Nàcher, D. (2019). «Relleu i sostenibilitat de l'associacionisme cultural català». *Canemàs: revista de pensament associatiu*, 17, 58-71.
- Favà, M. (2022). «Els centres cívics municipals han enterrat els ateneus». Carrer, 159.
<https://carrer.cat/article/els-centres-civics-municipals-han-enterrat-els-ateneus/>
- Federació d'Ateneus de Catalunya (2014). *Anuari FAC 2013*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
  - (2020). *Anuari FAC 2019*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
  - (2024a). *Anuari FAC 2023*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
<https://ateneus.cat/wp-content/uploads/Anuari-FAC-2023-bx.pdf>
  - (2024b). *Guia pràctica: Foment del català als ateneus*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
<https://ateneus.cat/wp-content/uploads/10-GP-Comunicacio-FOMENT-DEL-CATALA-bx.pdf>
- Filella, X. (2018). «Els ateneus, universitat popular». X Espai Despuig. *La missió de la Universitat i la seva confluència amb el món local*. Institut Ramon Muntaner.
<http://hdl.handle.net/10687/427760>
- Fornies, A. i Aguilar, M. (2018). *El Panoràmic 2017. Dades i anàlisi per enfortir el sector no lucratiu català*. Torre Jussana - Centre de Serveis a les Associacions.
<https://www.social.cat/documents/arxius/informe2017.pdf>
- Gilabert, A. (1933, 3 de setembre). «L'ambient cultural a Tarragona». *La Humanitat*.
- Gómez Inglada, M. (2007). *Associacionisme i cultura en una societat en transformació. El Prat de Llobregat 1910-1960*. Ajuntament del Prat de Llobregat.

- Izquierdo, S. (2018). «Els ateneus a Catalunya. Cultura i sociabilitat als segles XIX i XX». *Catalan Historical Review*. 11, 151-162.
- Jiménez Guirao, J. (2025, 16 de març). «Els joves i l'Ateneu». Núvol. <https://www.nuvol.com/lilibres/assaig/els-joves-i-ateneu-422412>
- Massegú, N. (2026, 27 de maig). «La revalorització lectora». *Diari de Barcelona*. <https://www.diaridebarcelona.cat/w/revaloritzacio-lectora>
- Mayorga, V. (2026, 8 d'abril de 2026). Què passa amb allò que el “cos” amaga? Núvol. <https://www.nuvol.com/art/que-passa-amb-allo-que-el-cos-amaga-480153>
- Medina, E. (2016). «Si perds els i les joves, perds el sentit comunitari». *Revista Ateneus*, 15, 4-8.
- Moran, N. (2021). *L'espòli franquista dels ateneus catalans (1939-1984)*. L'Avenç.
- Mussons, A. (2005). *Lluïsos de Gràcia. 1855-2005. Una crònica de 150 anys*. Lluïsos de Gràcia.
- Nàcher, D. (2018). «La mort de l'associacionisme: 10 punts clau per la participació del futur». *Finestra d'Oportunitat*.
  - (2020). «Deu causes per entendre la situació de l'associacionisme a Catalunya». *Canemàs: revista de pensament associatiu*, 20, 14-27. <https://raco.cat/index.php/canemas/article/view/386502>.
  - (2023). *Relleu generacional en l'associacionisme cultural*. Canemàs: revista de pensament associatiu, 25. <https://raco.cat/index.php/canemas/issue/view/31598>.
- Rallo, M. (2025). *Els ateneus com a punt clau per a la vida comunitària de la ruralitat*. Federació d'Ateneus de Catalunya. <https://ateneus.cat/wp-content/uploads/46327-FEDERACIO-ATENEUS-micropobles.pdf>
- Rovira Martínez, M. (2023). *El compromís dels ateneus amb el foment de la llengua catalana*. Federació d'Ateneus de Catalunya. <https://ateneus.cat/wp-content/uploads/Informe-Tribuna-Atenea-bx.pdf>
- Sánchez, A. (2023, 9 de juny). «Cafè Continental: debat intel·lectual amb una birra a la mà». *Xarxanet*. <https://xarxanet.org/noticies/cultural/cafe-continental-debat-intellectual-amb-una-birra-la-ma>
- Serra, L. (2025, 25 de juliol). «L'Ateneu Barcelonès obre El Club del Català “to think, speak and feel like a Catalan”». *Ara*. https://www.ara.cat/llengua/ateneu-barcelones-obre-club-catala-to-think-speak-and-feel-like-catalan_1_5454630.html

- Tapiolas, L. (2024, 5 d'abril). «Està molt bé tenir descomptes fins als trenta, però no cal infantilitzar els joves». *El Temps*. <https://www.elperiodico.com/es/temas/60215/esta-molt-be-tenir-descomptes-fins-als-trenta-pero-no-cal-infantilitzar-els-joves>
- Verd, J.M.; Julià, A. i Valls, F. (coord.) (2023). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2022. Volum 1, 2 i 3*. Barcelona: Departament de Drets Socials. Generalitat de Catalunya. Consultable online: <https://dretssocials.gencat.cat/ca/detalls/Article/EJC22-Verd-JM-Julia-AValls-FCoord-Enquesta-joventut-de-Catalunya-2022-Volum-1-2-i-3>
- Zurimendi, A. (2025, 3 d'abril). «On són els joves i per què no pas als ateneus?». *Diari de Terrassa*. <https://www.diarideterrassa.com/cultura-ocio/2025/04/03/on-son-els-joves-i-per-que-no-pas-als-ateneus/>

HEMEROTEQUES CONSULTADES

- Arxiu de Revistes Catalanes Antigues (ARCA). <https://arca.bnc.cat/>
- Memòria Esquerra (Hemeroteca de la Fundació Irla). <https://memoriaesquerra.cat/hemeroteca>

ANNEX 1: ENQUESTA

Enquesta joventut als ateneus

Aquesta enquesta, dirigida a tots els ateneus de la Federació d'Ateneus de Catalunya, forma part del treball en curs de l'ateneista Jordi Jiménez Guirao, que porta per títol "El retorn dels joves als ateneus" i que va rebre el [Premi Tribuna Atenea 2025](#).

Els resultats obtinguts serviran per establir un diagnòstic de l'estat actual de la joventut als ateneus i per oferir algunes propostes de millora pel que fa al rejueniment de les nostres entitats.

Temps de resposta aproximat: 5 minuts

Siusplau, responeu a aquesta enquesta fent prevaldre el criteri institucional sobre el personal.

* Indica que la pregunta és obligatòria

Informació bàsica

Us demanem informació bàsica de la vostra entitat

1. Nom de la vostra entitat:

---

2. Quin pressupost total té la vostra entitat?

Marqueu només un oval.

- ☐ Menys de 1.000 €
- ☐ Entre 1.000 i 10.000 €
- ☐ Entre 10.000 i 50.000 €
- ☐ Entre 50.000 i 100.000 €
- ☐ Més de 100.000 €

3. Quants treballadors té la vostra entitat?

Marqueu només un oval.

- ☐ Cap
- ☐ Un treballador (a jornada parcial o completa)
- ☐ Entre 2 i 5 treballadors
- ☐ Més de 5 treballadors

4. Quants habitants té el municipi de la vostra entitat?

Marqueu només un oval.

- ☐ Menys de 5.000 habitants
- ☐ Entre 5.000 i 10.000 habitants
- ☐ Entre 10.000 i 20.000 habitants
- ☐ Entre 20.000 i 100.000 habitants
- ☐ Més de 100.000 habitants

Base social

Informació de la vostra base social i dades sobre la presència de joves a la vostra entitat.

5. Quants socis té la vostra entitat?

_____

6. Podríeu dir el nombre exacte de socis joves (menors de 30 anys) que té la vostra entitat?

_____

7. Indiqueu el percentatge de socis segons l'edat: *

Marqueu només un oval per fila.

	Entre 1 i 25 % del total	Entre 25 i 50 % del total	Entre el 50 i el 75 % del total	Més del 75 % del total
Menors de 30 anys	☐	☐	☐	☐
Entre 31 i 55 anys	☐	☐	☐	☐
Més de 55 anys	☐	☐	☐	☐

Junta directiva

Estat dels joves a les juntes directives dels ateneus.

8. Quants membres té la junta o l'òrgan de govern de la vostra entitat?

_____

9. Quants membres de la junta o òrgan de govern de la vostra entitat són joves menors de 30 anys?

_____

10. Quina edat tenen els diferents càrrecs de la vostra junta directiva? (en el cas dels vocals, podeu marcar més d'una casella). *

Seleccioneu totes les opcions que corresponguin.

	Entre 18 i 30 anys	Entre 31 i 55 anys	Més de 55 anys
Presidència	☐	☐	☐
Vicepresidència	☐	☐	☐
Tresoreria	☐	☐	☐
Secretaria	☐	☐	☐
Vocallia	☐	☐	☐

11. Si teniu vocals menors de 30 anys, quina funció realitzen?

---

12. En cas que no hi hagi cap jove a la junta directiva, a què ho atribuiu?

Marqueu només un oval.

- ☐ Els joves no volen tenir responsabilitats directives
- ☐ Els joves no estan interessats en l'activitat general de l'ateneu
- ☐ Altres:
_____

13. Quina antiguitat tenen els membres de les vostres juntes? (en el cas dels vocals, podeu marcar més d'una casella).

Seleccioneu totes les opcions que corresponguin.

	Fa més d'11 anys que té el càrrec	Entre 6 i 10 anys que té el càrrec	Entre 3 i 5 anys que té el càrrec	Fa menys de 3 anys que té el càrrec
Presidència	☐	☐	☐	☐
Vicepresidència	☐	☐	☐	☐
Tresoreria	☐	☐	☐	☐
Secretaria	☐	☐	☐	☐
Vocalia	☐	☐	☐	☐

14. Creieu que la vostra junta s'hauria de rejuvenir?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

15. En cas afirmatiu, sou optimistes amb aquest rejuveniment?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

16. Quins són els principals problemes a l'hora de rejuvenir la vostra junta?

Entrada i acompanyament dels joves

Preguntes sobre com arriben els joves als vostres ateneus i mesures per retenir-los.

17. Quina importància considereu que té el rejuveniment de la vostra entitat?

Marqueu només un oval.

1   2   3

No € ☐ ☐ ☐ És prioritari

18. Com s'incorporen majoritàriament els joves a la vostra entitat?

Marqueu només un oval.

- ☐ Hi entren de forma espontània
- ☐ Hi entren a través d'una campanya
- ☐ Hi entren per la recomanació d'altres socis
- ☐ Tenim problemes perquè hi entrin joves

19. Per què creieu que passa així?

---

20. En cas que tingueu problemes perquè hi entrin joves, quines accions creieu que podríeu fer per posar-hi remei?

---

21. Realitzeu alguna acció per captar socis joves?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

22. En cas afirmatiu, us funciona?

Marqueu només un oval.

1   2   3

Gen ☐ ☐ ☐ Molt

23. En cas negatiu teniu interès en què existeixi alguna secció o iniciativa jove?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

24. Teniu alguna secció o iniciativa jove estable dins la vostra entitat?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

25. En cas afirmatiu. Com es diu? Com funciona?

---

26. Teniu capacitat estratègica i/o recursos per organitzar i dinamitzar una comunitat jove a la vostra entitat o fer-la més ambiciosa si ja existeix?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

27. Hi ha altres iniciatives joves organitzades al vostre barri, municipi o entorn que creieu que podria acollir la vostra entitat o col·laborar-hi?

Marqueu només un oval.

☐ Sí

☐ No

28. Amb quina freqüència els joves menors de 30 anys assisteixen o col·laboren en les activitats de la vostra entitat? (encara que no siguin socis).

Marqueu només un oval.

1   2   3

Gair ☐ ☐ ☐ Molt sovint

29. Quins punts forts té la vostra entitat a l'hora de rejuvenir-se?

---

30. Quins punts febles té la vostra entitat a l'hora de rejuvenir-se?

Preguntes complementàries

31. Quina creieu que és la principal problemàtica general del món ateneista per atreure joves?

---

32. Voleu afegir alguna cosa sobre el rejueniment dels ateneus? (Pregunta oberta).

Google no ha creat ni aprovat aquest contingut.

Google Formularis

ANNEX 2: CAFÈ CONTINENTAL

Cafè Continental, tertúlia jove de l'Ateneu Barcelonès

Ateneu Barcelonès

PROJECTE DE MUNICIPI
BARCELONA

Descripció del projecte

El Cafè Continental, la tertúlia jove de l'Ateneu Barcelonès, és un projecte creat per i per a joves de l'Àrea Jove.

El projecte té com a finalitat, que han estat implicats en els elements dinamitzadors de l'Ateneu Barcelonès, a través d'alguns dels seus projectes i activitats.

El seu espai troba, format per cinc joves, vots de l'Ateneu, ha actuat i mantindrà les tertúlies per als joves, però també la seva missió, ser un espai de trobada i temàtiques tradicionals, però a la vegada també trobar-se als habitants "joves de joventut".

A les tertúlies, obertes a tots i no sols de l'Ateneu Barcelonès, s'hi troben joves diversos, sense diferència d'edat, però pensant al futur. Així, alguns de cada sessió, s'hi realitza un document amb recerca per a la temàtica del tema, articles, vídeos i altres referències i s'hi s'informa i es discuteix al respecte.

Els debats compten amb temàtiques especialitzades en les temàtiques tractades, com és el cas de la Federació d'Ateneus de Catalunya, per exemple, el cap de l'Oficina del Pla Jove per a la Península Ibèrica, de la Universitat de Catalunya, Sergio Rosendo, la doctora de la Universitat de Texas Maria Guadalupe, la crítica literària, Rosendo, doctora en Literatura i professora d'Història a la UFF Marina Pardo, i el membre del Consell Científic de l'URF Centre for Animal Ethics (URF-CNE), Enric Pardo.

Segona tertúlia del Cafè Continental, sobre la crisi social i cultural, celebrada a l'Ateneu Barcelonès el gener de 2023. Foto: Ateneu Barcelonès.

Cafè Continental de la primera tertúlia. L'Ateneu Barcelonès. Foto: Ateneu Barcelonès.

Cafè Continental de la segona tertúlia. L'Ateneu Barcelonès. Foto: Ateneu Barcelonès.

Periodicitat i temàtiques tractades

Les tertúlies joves es mantenen amb una periodicitat quinzenal.

Les sessions que ja s'han realitzat o que estan programades són les següents:

- El Cafè Continental. Té com a objectiu: La temàtica de l'Ateneu i l'Ateneu en general.
- Aquesta tertúlia s'ha organitzat amb el tema: La temàtica de l'Ateneu i l'Ateneu en general.
- El Cafè Continental. Té com a objectiu: La temàtica de l'Ateneu i l'Ateneu en general.
- El Cafè Continental. Té com a objectiu: La temàtica de l'Ateneu i l'Ateneu en general.
- El Cafè Continental. Té com a objectiu: La temàtica de l'Ateneu i l'Ateneu en general.
- El Cafè Continental. Té com a objectiu: La temàtica de l'Ateneu i l'Ateneu en general.

Objectius del projecte

- Explorar el punt de trobada entre els joves, oferint-los un espai de trobada i de debat.
- Fer d'Ateneu, dels projectes culturals, de les seves activitats i de les seves activitats.
- Fer d'Ateneu, dels projectes culturals, de les seves activitats i de les seves activitats.
- Fer d'Ateneu, dels projectes culturals, de les seves activitats i de les seves activitats.

Segona tertúlia del Cafè Continental, sobre la crisi social i cultural, celebrada a l'Ateneu Barcelonès el gener de 2023. Foto: Ateneu Barcelonès.

- Promover la creativitat entre els joves per tal que puguin desenvolupar actes i col·laboracions amb els seus pares, onells, i altres, així com també a les institucions properes de la universitat i del món laboral, en el marc dels seus projectes i activitats.
- Promover la creativitat entre els joves per tal que puguin desenvolupar actes i col·laboracions amb els seus pares, onells, i altres, així com també a les institucions properes de la universitat i del món laboral, en el marc dels seus projectes i activitats.
- Promover la creativitat entre els joves per tal que puguin desenvolupar actes i col·laboracions amb els seus pares, onells, i altres, així com també a les institucions properes de la universitat i del món laboral, en el marc dels seus projectes i activitats.
- Promover la creativitat entre els joves per tal que puguin desenvolupar actes i col·laboracions amb els seus pares, onells, i altres, així com també a les institucions properes de la universitat i del món laboral, en el marc dels seus projectes i activitats.

Reconeixements

El projecte Cafè Continental ha estat guardonat amb el primer premi al Planeta Jove 2022, dins de la categoria "Jove projecte", categoria que ha rebut molts candidatures i altres entitats, federacions i la UAC i que premia projectes a realitzar durant l'any següent.

El projecte Cafè Continental ha estat guardonat amb el primer premi al Planeta Jove 2022, dins de la categoria "Jove projecte", categoria que ha rebut molts candidatures i altres entitats, federacions i la UAC i que premia projectes a realitzar durant l'any següent.

Per exemple, president de la UAC i Antoni Riera, director general de Cultura i Patrimoni de l'Ajuntament de Barcelona, han estat guardonats amb el primer premi al Planeta Jove 2022, dins de la categoria "Jove projecte", categoria que ha rebut molts candidatures i altres entitats, federacions i la UAC i que premia projectes a realitzar durant l'any següent.

Projecte realitzat per:

amb el suport de:

Organs

Presentat en l'Àmbit de:

ANNEX 3: ENTREVISTES

1. LLUÏSOS DE GRÀCIA

Persona entrevistada:

Marta Buch, directora dels Lluïsos de Gràcia

Data de l'entrevista: **27/04/2026**

Com descriuríeu el paper dels joves al vostre ateneu?

La base jove del nostre teixit associatiu se centra principalment en els infants, adolescents i joves que participen en alguna activitat, sobretot en el bàsquet i el cant coral.

Això no obstant, també és notable una altra figura, la dels voluntaris, que solen ser monitors.

Sou una de les entitats que més destaquen pel seu rejueniment. A què ho atribuïu?

Les activitats infantils i per a adolescents constitueixen el nostre planter associatiu. Aquests joves creixen dins de la nostra entitat i quan es van fent grans hi continuen. Quan arriba l'etapa universitària, hi ha baixes, però molts hi acaben tornant d'adults i hi porten els seus fills.

Aquest arrelament i el sentiment de pertinença són la causa principal del nostre rejueniment, ja que a la nostra

institució no hi ha quotes joves —les quotes tenen avantatges fiscals— ni campanyes extraordinàries per atreure aquest públic. En canvi, sí que oferim beques, sobretot als voluntaris que exerceixen com a monitors d'esplai. És una manera de promoure la vinculació amb la institució.

Des de quan hi ha una presència notable de joves a la vostra entitat? És una tendència creixent o decreixent?

És una tendència creixent, però relativament estable, ja que ja fa molts anys que les activitats en què participen els joves estan consolidades.

El que sí que fem més, últimament, són accions que fan que s'hi impliquin més, no només que hi siguin. Penso, per exemple, en la festa major dels Lluïsos o en la Comissió Lila, que va merèixer el Premi Jove, proposa! de la FAC l'any 2021.

Fins a quin punt l'acció de la junta ha estat clau a l'hora d'assolir aquest èxit?

És important, ja que la junta es relaciona molt amb els joves i els dona suport. No només se'ls té en compte en el dia a dia, sinó que també se'ls

pregunta proactivament què volen, quines formacions necessiten, etc. De fet, un dels eixos de treball d'aquesta junta és empoderar els joves.

És cert que encara no tenen una presència destacada a la junta directiva. S'intenta incorporar-los-hi, però els joves més implicats ja es desgasten molt fent voluntariat com a monitors i no volen assumir més responsabilitats. És quan tenen vora 30 anys que alguns s'incorporen a la junta.

Actualment, la junta està impulsant tres projectes per atreure joves que, a priori, són aliens a la realitat dels Lluïsos. En primer lloc, les residències teatrals, que acompanyen el procés creatiu d'un dramaturg jove seleccionat. En segon lloc, el festival de màgia jove, que va sorgir com una petició d'un jove i que avui ja és un projecte consolidat, que aplega dotzenes de joves de tot el país a la cita anual. Finalment, també organitzem la mostra de música jove Desconnecta, que dona veu a grups emergents.

Quins consells donaríeu als altres ateneus que malden per rejoinir-se?

D'entrada, que si ja compten amb joves, que els escoltin, que els deixin fer i que els donin recursos. El més important és escoltar i cedir espais. Els de dins, els qui ja hi són, cal

cuidar-los, i els de fora, els qui no hi estan vinculats, atraure'ls amb activitats. S'ha de donar la imatge que s'està obert als joves.

En aquesta línia, també els diria que s'atreixin a experimentar, tot i que el projecte no acabi tenint continuïtat. Val més haver-ho intentat que no quedar-se immòbil.

Finalment, els diria que fessin xarxa amb altres entitats del barri. Algunes iniciatives, sobretot de cultura popular, necessiten espais, i aquest seria un primer punt de col·laboració que vincularia joves a l'entitat.

Si des de la FAC s'impulsa una acció coordinada per rejoinir els ateneus, com creieu que hauria de ser?

S'hauria de preguntar directament als joves, però jo aposto per alguna cosa itinerant. Una possible idea giraria al voltant dels concerts, d'alguna iniciativa que aplegués música del municipi de l'ateneu d'acollida, grups vinculats a altres ateneus, en el marc, potser, de festes majors, i amb l'ajuda de la FAC. Els espais són clau com a punt de trobada.

En qualsevol cas, si finalment es decideix apostar per alguna iniciativa de rejoiniment coordinada, hem de ser ambiciosos, hem de disposar de recursos i gastar els diners.

2. CENTRE MORAL DEL POBLENOU

Persones entrevistades:

Roger Corredera i Mireia Martínez
(delegats del grup de joves)

Data de l'entrevista: **28/04/2026**

Com descriuríeu el paper dels joves al vostre ateneu?

Els joves tenen una gran presència al nostre centre, i s'articulen principalment al voltant de tres activitats.

En primer lloc, tenim una secció de teatre molt potent, tant d'adults com juvenil. Hem arribat a la conclusió que, si es fa teatre, hi ha joves.

En segon lloc, els joves són molt actius en la secció de joves, que vam crear l'any 2019, veient l'èxit de la secció de teatre. Es va haver de negociar amb la junta, la qual, però, hi va ser favorable. Volíem un espai, una sala, per socialitzar (estudiar, crear, trobar-nos). I volíem que se'ns escoltés, poder expressar la nostra opinió. Des de llavors, bona part de l'activitat jove es canalitza a través d'aquesta secció, cosa que ha fet que la secció de comunicació també es rejoinís.

Finalment, en tercer lloc, hi ha joves a la comissió de festes, creada l'any 2025 i que s'encarrega d'organitzar tant la nostra participació en la festa

del maig com en les festes majors del Poblenou. Això darrer ha obert el centre al barri, i ens han conegut molt més. Hi havia la percepció que érem un lloc sectari i tancat, i ara han descobert que som més que missa i teatre. Fem barri i som resistència contra la gentrificació del Poblenou.

Sou una de les entitats que més destaquen pel seu rejoeniment. A què ho atribuiu?

Nosaltres, per exemple, no tenim una quota jove. A la nostra entitat és molt més important el llegat que passa de pares a fills. Els pares ja anaven al teatre, i sovint es creen grups d'amistat des de petits. Molts de nosaltres hem crescut junts a l'ateneu, hi som de tota la vida, i això crea un sentiment d'arrelament, un sentit de la responsabilitat molt fort.

Però a aquest ecosistema favorable cal sumar-hi la confiança que darrerament s'ha donat als joves. Com hem dit abans, això ha permès crear la comissió de festes i ens ha ajudat molt a vincular-nos a les festes del barri. Tot i això, encara tenim el repte que els joves es comprometin més a l'hora d'agafar el relleu.

Des de quan hi ha una presència notable de joves a la vostra entitat? És una tendència creixent o decreixent?

Sempre hi ha hagut joves al teatre, però no estaven arrelats a l'entitat i no s'hi implicaven més enllà. Podem convenir que hi va haver un auge de joves compromesos l'any 2019, quan vam crear la secció amb l'objectiu d'entrar a la junta, però el cas és que des de llavors alguns han anat caient pel camí. Actualment, la presència jove està ben consolidada, però el grup juvenil (d'entre 18 i 25 anys) ja no té tant compromís com nosaltres, i ens preocupa el relleu. Tenim la sensació que hi ha una pèrdua del valor del voluntariat. Hem intentat captar-los, però no és fàcil.

Fins a quin punt l'acció de la junta ha estat clau a l'hora d'assolir aquest èxit?

En efecte, ha estat clau, ja que ens ha donat la confiança per crear la secció jove i ens ha fet sentir part del projecte. El més important és que ens hagin donat la llibertat de fer activitats. Han vist que, si ens deixen gestionar els recursos, l'entitat n'obté un retorn.

Quins consells donaríeu als altres ateneus que malden per rejuvenir-se?

En primer lloc, que busquin algun lideratge jove per fer-lo participar activament en l'entitat. Que els joves

es constitueixin en secció i entrin a la junta. Que s'agrupin i s'organitzin per fer aportacions a la institució. Que no tinguin por. Tot i que comencin amb una iniciativa més festiva que cultural, és important que es faci. D'aquest vincle ja en naixerà el compromís.

Més enllà d'això no ens atrevim a donar més consells, perquè les entitats som molt diferents. Diríem que cadascú detecti quin és el seu punt fort i que aposti decididament per treballar-lo. I, sobretot: donar llibertat, no ordres. Donar espai perquè facin el que vulguin; llavors naixerà el compromís.

Si des de la FAC s'impulsa una acció coordinada per rejuvenir els ateneus, com creieu que hauria de ser?

De vegades pensem que seria bo un aplec de joves d'ateneus. Un cop l'any, en un centre on es combini una activitat de coordinació amb una part festiva, de coordinació i part festiva, que inclogui concerts itinerants. No ho tenim gaire definit, però caldria parlar-ho amb els joves. En qualsevol cas, cal alguna mena d'esdeveniment físic en què ens posem cares, en què ens puguem conèixer i del qual puguin sortir nous projectes.

3. LA UNIÓ SANTCUGATENCA

Persones entrevistades:

Carles Angaril (tècnic de projectes) i

Juan K. Busquets (programador cultural)

Data de l'entrevista: **29/04/2026**

Com descriuríeu el paper dels joves al vostre ateneu?

Els joves participen en les activitats de cultura popular i tradicional. Des de l'esplai Pica-Roca, els Bastoners de Sant Cugat, l'Esbart Mediterrània, etc. Molts comencen a participar en les seccions juvenils sent menors d'edat. Als tallers de teatre també hi ha joves, però, per alguna raó, no hi arrelen tant, i no ha sorgit cap companyia de teatre jove.

Tot això, no cal dir-ho, és voluntari i autoorganitzat. Els joves tenen molt poder. Tenen autonomia gairebé absoluta a l'hora de prendre decisions. L'equip tècnic dona servei a les seccions. És molt important tenir equip professional al darrere perquè els joves es puguin dedicar a la cultura.

Sou una de les entitats que més destaquen pel seu rejueniment. A què ho atribuïu?

No podem amagar que la idiosincràsia de Sant Cugat hi té un paper preponderant. Passa en altres entitats del poble. El nivell de vida del municipi és alt, i això permet que la gent tingui temps per dedicar-lo a l'associacionisme. L'alt nivell

de socialització en català també hi ajuda. Som en un entorn favorable, molt lluny de la vulnerabilitat.

També és important el fet que ens hàgim *esplaiat* una mica. Les nostres activitats tenen un toc col·lectiu de lleure, que les converteix en un espai segur per als joves. Això fa que les valorin i que es quedin, i que corri la veu.

Aquests factors han provocat el rejueniment de tota l'activitat. Òbviament, també hi ha ajudat l'espai renovat que tenim i les activitats que fem, com el teatre o la dansa, que solen atreure un públic jove. Però hem de dir que, en el nostre cas, no atribuïm el rejueniment tant a un sentiment de pertinença com al compromís social i polític que demostrem. No tenim quota jove, però pensem a implementar-ne una. També ens hem rejuenit perquè hem obert les portes i hem acollit iniciatives que ens han arribat de fora. Acol·lim i validem dissidència.

Des de quan hi ha una presència notable de joves a la vostra entitat? És una tendència creixent o decreixent?

És una tendència clarament creixent, especialment a partir de 2021, moment en què disposem dels nous espais gràcies al consorci amb l'ajuntament. Abans de 2015, la Unió estava força congelada. Hi havia jovent només a l'Esbart Mediterrània; ara hem crescut. Potser la major part de les activitats continuen

sent les mateixes, però ara estan més rejoyenides.

Tot i això, aquesta presència jove no és del tot estable. Hi ha una corba al voltant dels 18 anys, però hi ha una davallada a partir dels 25 anys i fins als 40, que és la franja d'edat en què menys participants tenim.

En definitiva, cada any augmenta el nombre de socis i de joves, i som molt optimistes de cara al futur. Només estem preocupats per la gentrificació que viu el nostre municipi, que podria expulsar a poc a poc els joves del poble.

Fins a quin punt l'acció de la junta ha estat clau a l'hora d'assolir aquest èxit?

La junta de la Unió ha confiat en el rejoyeniment i ha confiat també en l'equip tècnic perquè el lideri. No ha interferit —en el bon sentit— en aquest procés.

La nostra junta no incorpora joves, però tampoc no podem dir que estigui envellida. És formada per perfils molt tècnics i professionals consolidats, que dediquen temps a qüestions gens fàcils: negociacions jurídiques i patrimonials amb l'ajuntament. Alguns canvis costen, i de vegades la junta és un pèl tradicional, però creiem que està bé com està.

Quins consells donaríeu als altres ateneus que malden per rejoyenir-se?

És el problema de molts ateneus, que els de tota la vida es tornen inflexibles. Els diríem que trenquin amb les maneres antigues de fer les coses, i que donin confiança i llibertat a l'hora de fer noves activitats. Donar les claus i mirar cap a un altre lloc.

Si des de la FAC s'impulsa una acció coordinada per rejoyenir els ateneus, com creieu que hauria de ser?

La FAC ja ho ha fet molt bé, però creiem que el més prioritari és dotar els ateneus de recursos per contractar joves i acabar de professionalitzar la gestió. L'ajut del SOC està bé per arrencar, però cal consolidar el finançament.

A part d'això, els ateneus haurien de ser entitats on els joves gestors culturals acabats de sortir de la universitat poguessin fer pràctiques curriculars.

Som conscients que, fins que no hi hagi canvi generacional en molts ateneus, seran difícils, aquests canvis. Mentrestant, diríem als qui encara no estan professionalitzats que cedeixin espais, i als qui ho estan, que fomentin la creació. És necessari professionalitzar els artistes de la cultura tradicional. O els tècnics d'aquest sector. S'ha demostrat que quan es fa aquesta aposta, la qualitat creix, es guanya prestigi i s'atreuen nous públics. En definitiva, si volem tenir gent de 25 a 40 anys, hem d'oferir oportunitats professionals en aquest món. Ni que sigui per hores.

4. L'ESKELLA. EL CENTRE DE SANT VICENÇ DELS HORTS

Persones entrevistades:

Nil Ollé (Junta del Centre i de l'Eskella)

i Laura Badosa (assemblea Skallots i l'Eskella)

Data de l'entrevista: **11/05/2026**

Com descriuríeu el paper dels joves al vostre ateneu?

Abans de descriure el paper dels joves, voldríem aclarir el funcionament de la nostra iniciativa singular. L'Eskella és una entitat cultural de nova creació a la qual se cedeix un espai propietat del Centre. Concretament, el bar, perquè el dinamitzi. I l'Eskella té la seu social al bar del Centre. Són dues entitats amb aquesta simbiosi.

Al Centre, hi ha infants a l'aula de música i joves que participen en activitats com el teatre. Podríem dir que són socis consumidors. Alguns també són actius a l'Eskella, i després hi ha joves que abans no hi estaven gens vinculats i que venen només a l'Eskella. Per assistir a les activitats de l'Eskella no cal ser soci del Centre, però alguns dels joves que hi participen els hem fidelitzat, de manera que podem dir que el nostre projecte ha rejuenit el Centre.

Sou una de les entitats que més destaquen pel seu rejueniment. A què ho atribuïu?

A Sant Vicenç sempre hi ha hagut caldo de cultiu. Hi havia esplai i cau. Manifestacions més alternatives, com les assemblees feministes, però també tradicionals, com els castellers o els timbalers. Però, alhora, la ciutat sempre ha estat mancada d'estructures i espais físics. Hi va haver dos intents d'alliberament d'espais que no van reeixir.

Va ser llavors que vam parlar amb el Centre, que estava força envellit i buscava relleu. S'hi acosten els joves, volen entrar a la junta i ho veuen bé. Tot aquest teixit associatiu mor amb la covid, i només sobreviu l'assemblea Skallots. Llavors busquen aquesta simbiosi amb el Centre i surt la proposta del bar. Va ser perfecte, perquè tenien un espai sense gent i nosaltres, gent sense espai.

Aquest acord, que ha canalitzat aquest caldo de cultiu jove que hem descrit, ha estat la clau per rejuenir l'entitat i mantenir viva la cultura del poble. El relleu, però, no està assegurat, i ens preocupa.

Des de quan hi ha una presència notable de joves a la vostra entitat? És una tendència creixent o decreixent?

Hi ha una tendència creixent des que l'Eskella va obrir, ara farà dos anys. I,

fa sis anys, els joves ja van entrar a la junta del Centre i algunes coses es van començar a moure. Abans de tot això, és cert que hi havia alguns joves, però hi estaven vinculats per motius familiars i eren poc actius.

Fins a quin punt l'acció de la junta ha estat clau a l'hora d'assolir aquest èxit?

Nosaltres vam ser persistents en el nostre propòsit d'entrar a la governança del Centre, però s'ha de reconèixer la voluntat d'acollir-nos que va tenir la junta de llavors, que estava envellida i buscava relleu. I no era fàcil fer-nos confiança, ja que el projecte de portar el bar era arriscat econòmicament —calia pagar nòmines, fer tràmits burocràtics. Tant la junta com els socis del Centre van ser valents i van apostar pel canvi. Creiem que ha valgut la pena. Ha estat un èxit social i una transformació, tot i que no hem consolidat la viabilitat econòmica del projecte. Les relacions amb l'Ajuntament també són bones i hi han ajudat força.

La junta actual és molt més jove, de menys de 55 anys, i hi ha joves. El fet d'apostar pel bar no tan sols ha rejuenit la base social de l'entitat, sinó que també ha proporcionat relleu jove a la junta, i tothom n'ha quedat content.

Quins consells donaríeu als altres ateneus que malden per rejuenir-se?

Així, en genèric, diríem que escoltessin i s'atreuissin a acollir projectes de joves del municipi. Si disposeu d'espais, és gairebé una obligació acollir iniciatives. I cal fer renúncies i concessions, de vegades injustes, per assolir el relleu generacional. Per exemple, exempcions de lloguer i quotes. A la llarga, val la pena.

Sobre la nostra aposta per reinventar el bar, també la recomanaríem. És preferible l'autogestió a la concessió, però cal tenir en compte que és una opció que pot arribar a desgastar. Per exemple, coneixem el cas de Cornellà, en què es va intentar, però després va tornar al model de concessió, perquè l'autogestió era insostenible. No és un model fàcil de reproduir i és necessària una mínima estructura.

En qualsevol cas, creiem que l'espai físic i de reunió propicia moltes coses, i cal apostar per reinventar-lo i atreure jovent.

Si des de la FAC s'impulsa una acció coordinada per rejevenir els ateneus, com creieu que hauria de ser?

Principalment, ajudar en la contractació i la burocràcia. Molts equips són tan petits que es cremen i acaben marxant si han de gestionar un gran volum de feina.

El que es necessita són recursos, o acompanyament per a subvencions — la FAC ja fa una bona feina en aquest sentit. Nosaltres no apostaríem tant per iniciatives itinerants, ja que també requereixen un important volum de feina.

Potser un altre camp per córrer és el del voluntariat per la llengua. L'Eskella ja cedeix l'espai per a parelles lingüístiques, però potser s'hi podrien destinar més recursos i promoure també les visites d'instituts.

5. CASAL DE LLAVANERES

Persones entrevistades:

**David Bravo (president),
Janna Mir (secretària de la junta),
Marc Enríquez (soci col·laborador).**

Data de l'entrevista: 16/05/2026

COM DESCRIRÍEU EL PAPER DELS JOVES AL VOSTRE ATENEU?

Ara mateix, els socis joves ens concentrem a la junta. El més gran en té 45, però la mitjana és de 34 anys, i el vicepresident en té 25. En canvi, la mitjana d'edat dels socis és de 60.

Però si mirem les activitats, la cosa canvia. Les seccions de gegants i de diables són plenes de joves, però no són socis. Ara potenciem la part musical a través de l'aula de música. Tot i això, volem vincular-los a l'entitat. Ho resoldrem amb el canvi d'estatuts. Hem introduït la figura de l'Amic del Casal, una mena de soci col·laborador sense dret a vot, però que constarà a la nostra base de dades per a les activitats. És una idea que ens va inspirar l'Ateneu Santfeliuenc. No estem focalitzats a tenir sols socis: volem socis d'activitats. Avui, als joves els costa fer-se socis, no tant pel preu, que també, com per un rebuig inherent al compromís a llarg termini.

Ara també participem en les barrakes del poble. Això ha atret joves i ens diferencia de les altres entitats a través de la cultura popular.

Sou una de les entitats que més destaquen pel seu rejueniment. A què ho atribuïu?

A la vinculació emocional, a la nostàlgia respecte a les activitats que fèiem de petits, que ens ha portat a fer un pas endavant. És la nostàlgia que fa que vulguem mantenir-nos independents. Exercir un paper d'oposició al municipi. Si no el féssim, quedaríem absorbits per l'ajuntament. Som la cultura del poble, ens hem de mantenir. Tenim poder perquè mantenim viva la flama de la cultura de Llanvaneres. I a través de les activitats, la nostra entitat es manté rejuenida.

Des de quan hi ha una presència notable de joves a la vostra entitat? És una tendència creixent o decreixent?

En les activitats sempre hi ha hagut joves, sobretot en les de cultura popular. Però, fins fa poc, no havien estat mai a la junta. Des que hi hem entrat, la tendència és creixent. Gent jove que no tenia cap vinculació familiar amb l'entitat s'hi està vinculant, i això és un fet diferencial. Érem un grup tancat i ho estem deixant de ser. Hem obert literalment les sales, no hem de demanar ni clau. És la manera de fer publicitat del Casal.

Fins a quin punt l'acció de la junta ha estat clau a l'hora d'assolir aquest èxit?

Tenir una junta renovada permet fer molts canvis. Ja, d'entrada, de mentalitat, d'obertura a canvis. Per exemple, en comunicació, que ha canviat molt. Ara tenim pòdcasts i butlletins renovats. I també pel fet de tenir un altre know how professional. És important que la junta tingui expertesa professional variada. Ara incorporem productors, enginyers, consultors, emprenedors, comptables, etc.

La gestió econòmica ha estat clau. Hem encadenat dos exercicis amb superàvit i podem reinvertir els romanents en activitats per atreure públic jove. Això abans no passava. I ara també podem buscar noves fonts de finançament i subvencions, proveïdors més eficients, etc.

Quins consells donaríeu als altres ateneus que malden per rejuenir-se?

Que els joves tinguin quotes de poder, de manera ordenada. El nostre lema és «ocupar espais i passar a l'acció». Provocar el canvi, si no té lloc de manera natural. De vegades, les juntes envellides aturen canvis que són molt necessaris.

I donar confiança i autonomia a les iniciatives dels joves. Ser generosos a l'hora d'acollir iniciatives joves

externes del municipi. Acollir les iniciatives joves del municipi i procurar que espais de socialització, com el bar, estiguin actius i s'hi facin coses creatives.

Si des de la FAC s'impulsa una acció coordinada per rejevenir els ateneus, com creieu que hauria de ser?

La FAC fa bona feina, sentim que tenim el seu suport. Per exemple, el servei jurídic, que no tothom coneix, ens ha ajudat molt.

A parer nostre, no cal tanta ajuda addicional en qüestions burocràtiques o de contractació. En tot cas, per millorar espais. El que realment cal és una agenda i una contractació compartida d'activitats joves, un catàleg. Una XTAC, però ampliada, i trobades de joves que ens permetin conèixer-nos i intercanviar experiències.

